

PROGRAM 2000

Zajištění cílů
veřejného zájmu u
LCR

1. Úvod

Lesy České republiky, s. p. (dále jen LČR) jako správce státního lesního majetku mají zájem na příkladném zajišťování veřejného zájmu v lesích.

Podle Základních principů státní lesnické politiky je předpokladem zajišťování veřejných zájmů v lesích zachování samotné existence lesa jako nositele těchto funkcí zajištěním jeho stability a ovlivňováním změn druhové skladby dřevin tak, aby lesy byly schopny plnit své funkce i přes současnou antropogenní zátěž i v dalším tisíciletí.

K zajištění vlastní existence lesa a zlepšení jeho stavu slouží u LČR zásady trvale udržitelného hospodaření přijaté v dokumentu **Program trvale udržitelného hospodaření v lesích - výchova a obnova lesa** (Hradec Králové 1997). Tyto zásady nezůstávají jen proklamací. Potvrzuje to neustálý každoroční růst podílu listnáčů při obnově lesa, zvyšování podílu přirozené obnovy a neustálý pokles procenta holin či podílu nahodilých těžeb.

Již přijatá **Lesnická politika LČR** (Hradec Králové 1996) definovala jako hlavní úkol LČR:

„Vytvářet optimální vztah mezi plněním všech funkcí lesů a tržním ekonomickým prostředím a zajistit při tom trvalou produkci kvalitní dřevní hmoty při respektování a rozvíjení environmentálních funkcí lesů.“

Je třeba připomenout, že **Program trvale udržitelného hospodaření v lesích** byl vytvářen již ve smyslu tvorby lesa pro veřejnost. Aktivní přizpůsobování lesa potřebám i oprávněným požadavkům veřejnosti je součástí naplňování veřejného zájmu již od založení podniku LČR.

Pro naplnění Programového prohlášení vlády ČR, ve kterém se mimo jiné praví, že „Vláda ČR považuje lesy za významné celospolečenské vlastnictví s jejich nejen hospodářským, ale i ekologickým a sociálním rozměrem. Lesní hospodářství (LH) bude orientovat na trvalý rozvoj produkčních a mimoprodukčních funkcí lesa“, se **jevilo potřebným vypracovat program aktivit pro zajištění cílů veřejného zájmu v lesích ve správě LČR.**

V posledním desetiletí sílí po celém světě tlak veřejného mínění na zvýraznění funkce lesa v životním prostředí. Projevuje se to také v intenzitě mezinárodních aktivit, které se za účelem zachování existence lesa a posílení všech jeho funkcí ve světě konají (Štrasburk 1990, Rio de Janeiro 1992, Helsinky 1993, Montreal 1994, Antalya 1997 a Lisabon 1998).

Lesní hospodářství sledující přírodu není žádná novinka. Alespoň ve střední Evropě je tato koncepce integrace racionální produkce dřeva s cíli trvalé udržitelnosti při plnění všech funkcí lesa ověřována již celé století na

dílčích plochách. **Chybí však celoplošné důsledné uplatňování této koncepce**, heslovitě shrnuté v Celoevropské směrnici pro trvale udržitelné hospodaření (Lisabon 1998).

Při vstupu do dalšího tisíciletí proto nastává vhodný okamžik k formulování a postupně širší realizaci programu, který položí základ k zajištění veřejného zájmu v lesích nad míru stanovenou lesním zákonem a vytvoří podmínky pro připojení k moderním evropským trendům.

Záměrem tohoto programu je účinně přispět k naplňování ustanovení § 3, odst. 2, zákona č. 77/1997 Sb. a k realizaci doporučení mezinárodních smluv a konvencí, k nimž se ČR zavázala.

Předkládaným programem bude zajišťován rozvoj mimoprodukčních funkcí a ochrana přírody v režimu správy státního lesa. Jedním z důvodů tvorby programu je rovněž snaha dokázat, že lesníci mohou pečovat o území vyžadující zvláštní péči neméně tak dobře, jako ochrana přírody. Vždyť nakonec většinu území, která jsou dnes předmětem zájmu ochrany přírody v lese vytvořili aktivní péčí sami lesníci.

1.1 Definování veřejného zájmu v lesích

Veřejný zájem v lesích je definován v Základních principech státní lesnické politiky následovně:

„Stát má zájem na trvalém a vyrovnaném využívání lesa jako obnovitelného přírodního zdroje a využívání veřejně prospěšných funkcí lesa ve veřejném zájmu. Je důležité pro všechny občany zabezpečit zachování vodohospodářské účinnosti lesa, zajištění půdoochranné funkce lesa, uchování jedinečnosti přírody a udržení

genetické kvality lesa. Všechny tyto funkce je třeba více či méně řízeně podporovat. Další funkce poskytuje zdravý les převážně samovolně již svou existencí.“

LČR vycházejí z předpokladu, že i o některé další funkce musí být alespoň zčásti řízeně pečováno. Např.

- o funkci rekreační, krajinnou
- i o zabezpečení druhové
- pestrosti (biodiverzity).
- Biodiverzitou v nejširším
- slova smyslu
- rozumíme
- biologickou
- rozmanitost
- v rámci jednotlivých
- druhů živých organizmů
- (ekotypy, místní populace),
- druhovou
- rozmanitost společenstev
- i rozmanitost
- ekosystémů.

Je rovněž nepochybné, že trvale udržitelné obhospodařování lesů zajišťující stabilitu produkce ekologicky čisté obnovitelné dřevní suroviny pro příští generace je také veřejným zájmem. Do oblastí veřejného zájmu zahrnujeme i přeměny porostů v dlouhodobě imisně postižených oblastech, které jsou obdobou sanace starých ekologických zátěží. Vzhledem k přetrvávající imisní zátěži patří do veřejného zájmu i účast na monitoringu imisních vlivů.

1.2 Úloha a funkce LČR při zajišťování veřejného zájmu

LČR jako správce státního lesního majetku mají specifické postavení. Byly založeny jako státní podnik podle zákona o státním podniku č. 77/1997 Sb. Podle § 3 odst. 2 tohoto zákona lze konstatovat, že obecně je smyslem státního podniku zajišťovat přednostně veřejné zájmy ve svém oboru činnosti.

Vlastníci nestátních lesů, pokud aktivně plní požadavky veřejného zájmu v lesích, činí tak buď z vlastního svobodného rozhodnutí, nebo za úhradu nákladů s tím spojených.

U lesů ve státním vlastnictví se očekává aktivní přístup i v plnění mimoprodukčních funkcí.

Plnění některých funkčních aktivit však může být přínosem i pro podnikatelské aktivity jiných subjektů. V takových případech financování opatření pro tyto

aktivity musí být zajišťováno spolufinancováním podle míry přínosu. Na odstraňování následků živelních událostí budou LČR nadále využívat možnosti čerpat státní prostředky ve veřejném zájmu.

LČR se tedy nezřikají možnosti využívat příspěvků státu ani prostředků Státního fondu životního prostředí, případně jiných institucí, které budou mít zájem aktivně rozvíjet některé z funkcí ve veřejném zájmu. LČR rovněž chtějí aktivně spolupracovat i s organizacemi, které budou mít zájem spolufinancovat některé z těchto funkcí nebo pomoci při praktické realizaci některých specializovaných opatření.

Problémem zůstává financování služeb, které nesouvisí přímo s hospodařením v lesích, ale vyplývají ze správy drobných vodních toků při hrazení bystřin. Tato činnost může být velice rozsáhlá a nákladná (viz povodňová období), a proto je nezbytné k ní přistupovat jako ke státní zakázce. Tato záležitost musí být v budoucnosti dořešena i legislativně.

Péči o porosty imisně postižených oblastí lze chápat jako odstraňování následků ekologických imisních škod minulosti. Pokud náklady na jejich odstranění nepokryjí finanční prostředky získané od emitentů, případně zahraniční pomoci, bude nutné je financovat z vlastních zdrojů LČR. V této oblasti očekávají LČR od státu pouze účinnější legislativní podporu při získávání prostředků od emitentů a dále vytváření vhodného prostoru pro aktivity zahraniční pomoci.

Významnou roli při zabezpečování účinků jednotlivých funkcí lesů bude hrát systém hospodářské úpravy lesů a zjišťování funkcí již při tvorbě LHP.

O realizaci tohoto programu a výsledcích hospodaření budou LČR každoročně informovat veřejnost.

2. Funkce lesů

Funkcemi lesů rozumíme účinky a úlohu lesů odpovídající potřebám člověka a jiných živých organizmů. Lze konstatovat, že všechny funkce lesů jsou veřejným zájmem.

Funkce lesů lze členit do různých skupin. **Obvykle se člení na funkce produkční a mimoprodukční.** Z jiného pohledu na funkce samovolné (sdružené) a funkce řízené (vytvářející cíleně činnosti člověka). **Jakékoliv členění funkcí je však relativní, neboť jednotlivé funkce se navzájem prolínají, podmiňují a doplňují.**

Při každém zásahu do lesních porostů by se měl předem zvažovat jeho možný dopad na jednotlivé funkce lesního ekosystému.

Pro účely tohoto Programu jsme funkce lesů rozdělili na samovolné s převážně latentními náklady a řízené s převážně zjevnými vícenáklady. Rozdělení na tyto dvě skupiny je účelové a není teoreticky zcela přesné. Slouží k vymezení těch funkcí, které jsou hlavním předmětem tohoto programu.

Do funkcí samovolných řadíme funkce klimatickou, hydrickou (bilance vodního režimu včetně funkce srážkotvorné), krajinně-estetickou, kulturní a zdravotně-hygienickou.

Do funkcí řízených řadíme funkci produkční, vodohospodářskou, půdoochrannou, rekreační a léčebně-lázeňskou. Dále sem patří funkční účinky zachování, ochrany a vhodného zvyšování biologické rozmanitosti.

Nezabýváme se funkcí vojenskou (obránnou), ačkoliv tuto funkci lesy rovněž plní.

Vodohospodářské funkce se svými funkčními efekty, dosahovanými cílenou lesnickou činností, **patří k nejdůležitějším environmentálním funkcím lesa** v kulturní krajině, a to jak svým významem, tak plošným rozsahem. Funkční aktivity zahrnují ochranu zdrojů pitné vody, ochranu pramenných oblastí, břehových porostů, hrazení bystřin, obnovu vodních nádrží v lesích, údržbu nejen zavodňovacích a odvodňovacích systémů, ale i studánek a pramenů.

Půdoochranné funkce jako soubor funkčních efektů působí na ochranu lesní půdy především před různými druhy eroze, svahovými pohyby a poškozením půdy.

Funkční aktivity budou tedy zahrnovat zejména ochranu před erozí a sesuvy, zamezování nadměrného zhutňování půdy. Zvýšená pozornost bude věnována budování infrastruktury a také volbě vhodných technologií a užitých materiálů.

Rekreační funkce tvoří soubor funkčních efektů lesa působící na osvěžení a zotavení člověka, návštěvníka lesa. Projevuje se především účinky bioklimatickými v působení somatickém (režim záření, teploty, vlhkosti i proudění vzduchu), účinky estetickými (barevné kombinace, habitus, přírodní výtvořky) a psychickými (vůně, zvuky, pocit čistého a svěžího vzduchu).

Díky výše popsaným účinkům navozuje pobyt v lese u lidí relaxaci spojenou se snížením tepové frekvence a celkovým uklidněním. Vedle těchto převážně samovolných účinků je rekreační funkce lesa zesilována realizací záměrných opatření. Jedná se zejména o zvýšenou péči o porosty kolem vycházkových tras, vytváření estetických zákoutí a průhledů, údržbu pěšin a chodníků, péči o kulturní památky a rekreační zařízení, vybudování speciálních stezek, informování a osvětu veřejnosti apod.

Nelze však opomíjet skutečnost, že více než nedostatek rekreačních objektů a účelové technické vybavenosti v lese působí na návštěvníka disharmonicky důsledky nevhodných hospodářských postupů a „nepořádek“ v lese.

Základem aktivních opatření pro posílení rekreační funkce je diferenciací lesů na jednotlivé rekreační typy, které ovlivňují rozsah a druh aktivit podle intenzity návštěvnosti a jejího zaměření.

Naprostou samozřejmostí se musí stát i údržba nemovitostí LČR, které jsou jejich vizitkou. Současně musí být dbáno o úpravu okolí těchto staveb v rekreačních oblastech. Upravenost musí být vyžadována též u objektů pronajatých, i když nájemci nejsou zaměstnanci LČR, neboť i jejich nepořádek dělá špatnou vizitku LČR.

Léčebně-lázeňská funkce svými účinky ovlivňujícími somaticky a psychicky návštěvníka - pacienta přispívá k úspěšné komplexní lázeňské léčbě. Tyto účinky jsou zesilovány přítomností fytoncidů a záporných iontů a zvýšenou hygienou prostředí. Aktivně mohou být účinky zvýšeny záměrnou výsadbou speciálních dřevin, které mají antimikrobiální vliv jak zvýšeným vylučováním fytoncidů, tak sekundárním zachycováním prachových částic. V určitých případech lze uvažovat o volbě dřevin s repelentními účinky.

Zachování, ochrana a vhodné zvyšování biologické rozmanitosti není sice funkcí, ale je součástí veřejného zájmu v lesních ekosystémech. Prvořadým opatřením pro ochranu a zachování jednotlivých ohrožených druhů organismů je ochrana jejich přirozených biotopů.

Základním hospodářským opatřením je realizace principů trvale udržitelného obhospodařování lesů, které napomáhají uchování či zvyšování biologické rozmanitosti. **Druhořadými opatřeními jsou speciální zásahy směřující k zachování a podpoře výskytu vybraných druhů v místě.**

Zvláštní důraz se klade na ochranu a podporu populací ptactva, případně mravenců, kteří přispívají ke zvýšené biologické ochraně lesa před škodlivým hmyzem. Speciálním případem vyžadujícím zvláštní péči jsou lužní lesy v inundačních územích.

Zvláštní péče bude věnována přechodovým biotopům, především přírodě blízkým lesním pláštům, kde je obvyklá vyšší druhová pestrost i populační hustota většiny druhů. Pro ochranu některých biotopů je nezbytné potlačování nežádoucích druhů invazních rostlin.

3. Vodohospodářské funkce

3.1 Zajištění kvalitní pitné vody, ochrana pramenišť

Vodohospodářská funkce v ochraně zdrojů pitné vody a v ochraně pramenných oblastí patří k nejdůležitějším environmentálním funkcím lesa v kulturní krajině. Téměř 60 % pitné vody v ČR je získáváno úpravou z povrchových zdrojů, tedy vodních toků nebo vodních nádrží. Lesy vodohospodářsky důležité, ve kterých je tato funkce výlučnou, prvořadou či rovnocennou funkcí produkční, zaujímají v ČR 27,6 % plochy lesů. Z toho v ochranných pásmech zdrojů povrchové vody (dále jen PHO) se nachází téměř 11 % lesní plochy v ČR.

3.1.1 Lesy v povodích (ochranných pásmech) vodních zdrojů

Cílem zabezpečování veřejného zájmu o kvalitní pitnou vodu je zachovat a podle potřeby zlepšovat vodohospodářskou funkci lesa:

- ◆ na ploše povodí vodárenských nádrží,
- ◆ na ploše PHO zdrojů vod podzemních a odběrných míst vody z vodárenských toků.

Cílem je především ochrana jakosti surové vody a ochrana vodního režimu na přítocích do nádrží. Lesnická funkční opatření je žádoucí aplikovat diferencovaně v lesích příslušného povodí. Opatřeními lesního hospodářství se mohou ovlivňovat různé části povodí (PHO) rozdílným způsobem i rozdílnou intenzitou. Zájmové území se proto rozčleňuje na funkční skupiny lesních porostů, které se řadí do samostatných hospodářských souborů již při tvorbě LHP.

Podle funkčních skupin se diferencují účelová funkční opatření a případně i omezují lesohospodářské postupy. V maximálně možné míře se uplatňují hlediska souběhu funkce produkční s funkcí vodohospodářskou. Účelová opatření se realizují tam, kde mají smysl a přinášejí významný vodohospodářský efekt.

V povodích vodárenských nádrží rozlišujeme:

- ◆ plochu 1. PHO,
- ◆ ostatní plochu povodí nádrže.

V případě zdrojů vod podzemních a odběrů z toků se rozlišuje:

- ◆ plocha 1. PHO,
- ◆ plocha 2. PHO.

3.1.2 Funkční opatření pro 1. PHO

Při rozhodování vodohospodářského orgánu o vymezení hranic 1. PHO je přihlíženo nejen k hlediskům hygienické ochrany zdroje, ale také k možnostem funkčního obhospodařování lesa. Bude uplatňován hospodářský způsob podrostní (nebo výběrný) a od vzdálenosti 50 m od zdroje lze použít i způsob násečný.

Mechanická příprava půdy do 50 m od břehu vodní nádrže bude používána jen jamková nebo plošková. Pouze ve větší vzdálenosti, nehrozí-li potenciální zesílená eroze půdy, se připouští příprava pruhová po vrstevnici.

Při obnově je preferována přirozená obnova.

Při péči o kultury, při výchovných zásazích a těžbách je nezbytné zajistit, aby se organická hmota nedostávala do nádrže nebo toků.

Konstrukci lesních cest je nutné zajistit tak, aby její nosné vrstvy nebyly odnášeny vodou a aby voda z koryny ani z příkopů nevtékala do 1. PHO, ale byla včas rozptýlena do porostů k infiltraci.

V 1. PHO se uplatňují přísná opatření proti narušení půdy a proti znečištění lesního prostředí i vody nežádoucími látkami. Je zakázáno provádět činnosti ohrožující nebo poškozující vydatnost, jakost nebo zdravotní nezávadnost vodních zdrojů. Jednotlivé činnosti blíže definuje orgán státní správy v rozhodnutí o ochranných pásmech.

V soustředování dříví se preferují lanovky, lanové systémy či koně.

3.1.3 Funkční opatření pro ostatní plochu povodí vodárenských nádrží a pro 2. PHO ostatních vodních zdrojů

Pozemky se k diferenciaci funkčních hospodářských opatření rozčlení na tyto funkční skupiny:

- ◆ **skupina s funkcí vodoochrannou** – pásy podél obou břehů erozně účinných toků, o šířce 20 - 150 m; omezující opatření jsou shodná s 1. PHO; nezbytné jsou pravidelné kontroly průtočnosti koryt toků a stavu břehů, mimořádné kontroly po těžbách a po kalamitách; toky v této skupině jsou prioritním objektem péče oblastních správ toků LČR;

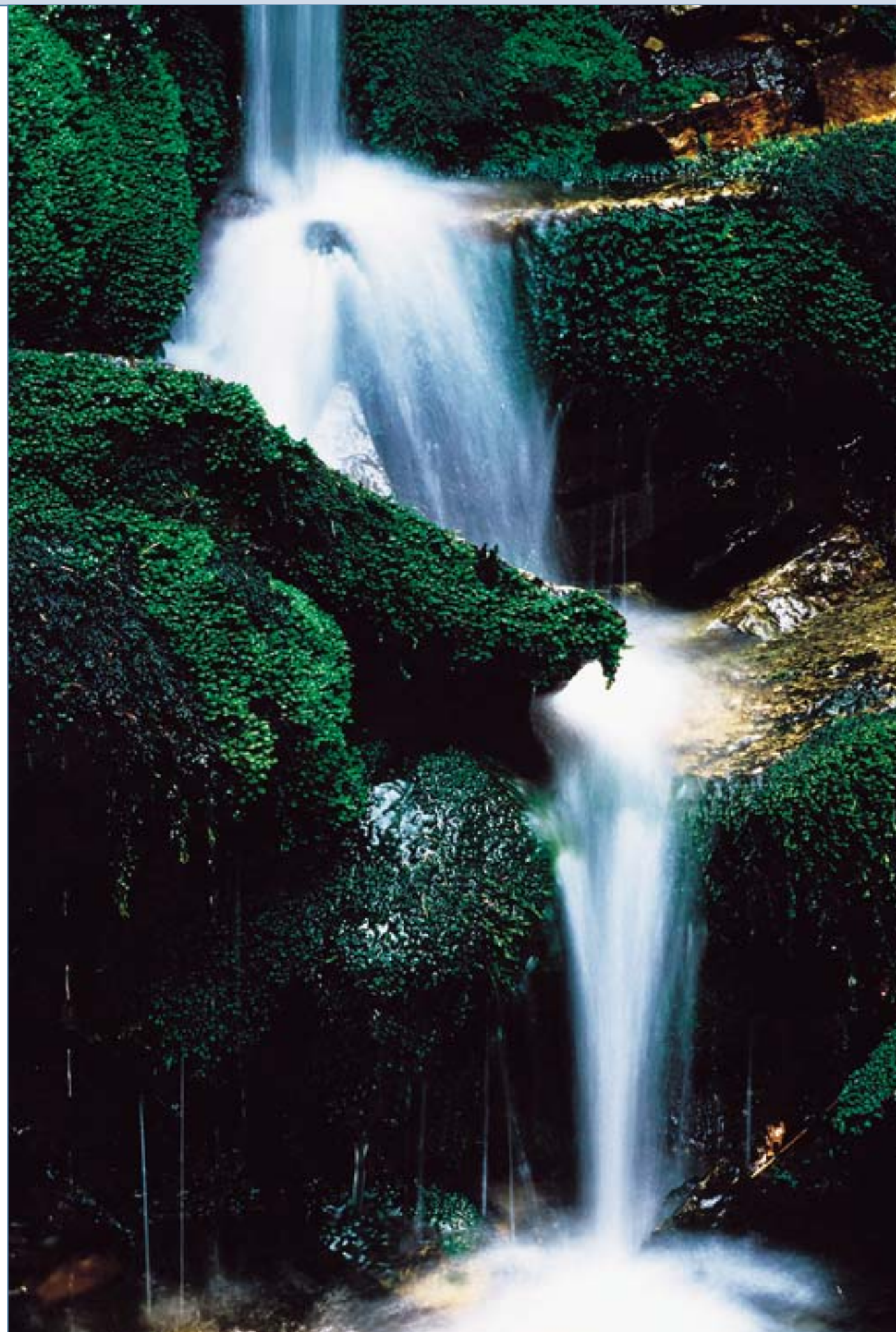
♦ **skupina s funkcí protierozní** – vymezuje se na svazích od 40 % sklonu a na plochách ohrožovaných zesílenou erozí půdy; není přípustná celoplošná mechanická příprava půdy; preferuje se přibližování lanovkami, lanovými systémy nebo koňmi; nejpozději se skončením přibližování nutno asanovat poškození povrchu půdy k zabránění povrchového odtoku a jeho koncentrace; nepotřebné, avšak hydrologicky činné transportní objekty všeho druhu se důsledně asanují před povrchovým odtokem a erozí; pokud není v krátké době předpoklad jejich přirozené stabilizace, jsou zalesněny, případně zatravněny;

♦ **skupina s funkcí desukční** – pro vytváření podmínek k maximálnímu odčerpávání půdní vody lesními porosty; pro přibližování se preferují lanovky či lanové systémy; nasazení koní či mechanismů je možné za sucha a při zmrzlém povrchu půdy; před rozhodnutím o způsobu odvodňování je žádoucí posoudit, zda nemůže dojít k nadbytečnému přítoku znečištěné vody do vodárenské nádrže; po těžbách a kalamitách se čistí odvodňovací systém.

Na celé ploše lesů v povodích vodárenských nádrží se nebudují lesní cesty v podélném sklonu větším než 10 %. Hydrologicky činné transportní objekty by neměly mít větší hustotu než maximálně 50 bm/ha pozemků určených k plnění funkcí lesa (dále jen lesní pozemky).

Na existujících komunikačních objektech ve svazích musí být dbáno na to, aby se na nich nesoustřeďovala voda k povrchovému odtoku, jenž by dosáhl unášecí rychlosti. Voda z cestních příkopů se včas rozvádí do porostů, aby se tam rozptýlila a zasákla. Svahové komunikační objekty se vybavují svodnicemi.

3.1.4 Lesy v horských pramenných oblastech (CHOPAV)

Cílem zabezpečování důležitého veřejného zájmu na přiměřené ochraně kulturní krajiny před vodním živlem a erozí je zachovat a podle potřeby zlepšovat detenční (útlumovou) vodohospodářskou funkci lesa. To znamená pečovat o účelnou retenční a retardační schopnost lesa.

Vyčleňují se tyto skupiny:

- ♦ skupina s funkcí vodoochrannou,
- ♦ skupina s funkcí protierozní,
- ♦ skupina desukční.

Uplatňují se shodná opatření a omezení jako u analogické funkční skupiny lesů v povodí vodárenských nádrží (3.1.3) s výjimkou takových, která byla stanovena z hlediska hygienické ochrany vody v tocích.

Toky v horských pramenných oblastech jsou prioritním objektem péče oblastních správ toků LČR (dále jen OST), jejichž postupy se vážou na opatření na ploše povodí.

Je nezbytné si uvědomit, že ani les z funkčního vodohospodářského hlediska optimálně obhospodařovaný nemůže zabránit povodním nebo je výrazně tlumit tehdy, jestliže extrémně vydatné srážky naplní retenční kapacitu lesů a v krátké době zasáhnou velká území, takže dochází k souběhu povodňových vln z přítoků.

Na rozdíl od takovýchto velmi řídkých jevů lesy účelně obhospodařované velmi výrazně tlumí ohrožení krajiny za běžných přívalových srážek, i když jsou frekventované.

3.2 Hrazení bystřin a regulace vodní bilance v krajině

Ústředním vodohospodářským orgánem je LČR svěřeno k 1. lednu 1999 do správy a péče 19 823 km drobných vodních toků – bystřin, včetně hmotného investičního majetku na nich, v rozsahu 1,535 miliardy Kč. To ve své podstatě představuje asi čtvrtinu všech vodních toků v České republice. Hydrografická síť a povodí bystřin se rozkládají především v pramenných oblastech hor a podhůří s vysokým podílem lesnatosti.

Bystřiny a jejich povodí nejsou z vodohospodářského hlediska komerčně využitelné. Náklady na jejich správu a údržbu řádově převažují nepatrný zisk.

Základním cílem aktivit LČR ve vodním hospodářství je zejména omezení škodlivé eroze, vyrovnání odtokového a splaveninového režimu v povodí bystřin, transformace částí povrchového a především soustředěného povrchového odtoku na odtok podzemní, a tím i snížení povodňových škod působených extrémními průtoky. Prioritou zůstávají preventivní opatření, která musí vycházet ze znalostí všech faktorů a jejich vztahů v povodí působících.

Základní strategií LČR je trvale udržitelné obhospodařování lesů respektující zákonitosti přirozeného vývoje k vytvoření stabilního, kvalitního, druhově, prostorově a věkově skupinově smíšeného lesa. Takový les je pak schopen trvale plnit všechny mimoprodukční funkce, zejména funkci vodohospodářskou. **Les a lesní půda mají svými retenčními a retardačními účinky výrazně pozitivní vliv na vyváženost srážkoodtokových procesů v povodí bystřin.**

Tam, kde les svými schopnostmi již nestačí plnit svou vodohospodářskou funkci v plném rozsahu, je nezbytné přistoupit k doplňujícím opatřením ve formě stavebních úprav v korytech bystřin. Tato opatření spočívají ve výstavbě příčných spádových a retenčních objektů, které upravují podélný sklon bystřin, snižují vymílací schopnost vody a zachycují transportované splaveniny. Podélnými objekty se zabezpečují břehy bystřin proti škodám na objektech a majetcích v příbřežních zónách.

Věcnou a nedílnou součástí činností hrazení bystřin je péče o břehové porosty, jejich výsadba, ochrana a výchova. Tato péče je také z hlediska multifunkčního působení břehových porostů tím nejlevnějším, obnovitelným a přírodě nejbližším způsobem stabilizace břehových partií bystřin proti erozi.

Všechny výše uvedené činnosti zabezpečují LČR svými provozními jednotkami – lesními správami a oblastními správami toků.

Svěřenou výkonnou správu vodních toků a bystřin zabezpečuje šest oblastních správ toků. **Jde o státem svěřenou správu, která již není pouhou a výhradní povinností LČR ve vztahu k naplňování funkcí lesa, ale přímo souvisí s veřejným zájmem péče o vody jako o přírodní zdroj.**

V této souvislosti je nutno dodat, že ne všechny drobné vodní toky, které spravují OST, patří svým charakterem a lokalizací do správy LČR. Jejich správa byla v minulosti svěřena LČR bez důsledného vymezení hranic správy mezi LČR a Státní meliorační správou podle charakteru drobného vodního toku. Jedná se zejména o toky, které pramení mimo les, popřípadě které se v průběhu toku korytem vůbec nedotýkají lesa a jejich obhospodařování a financování není napojeno na obhospodařování lesa podle lesního zákona. Probíhají jednání o přehodnocení správy toků mezi Státní meliorační správou, LČR a podniky Povodí.

Opatření:

- ♦ zajistit nápravu povodňových škod na spravovaných tocích přednostně tam, kde přetrvávající poškození může ohrožovat obyvatelstvo a nemovitosti;
- ♦ vymezit působnost správy drobných vodních toků mezi LČR a Státní meliorační správou včetně převedení k tomu náležejících staveb;
- ♦ zajistit řádnou péči na svěřeném majetku s využíváním zdrojů pro zabezpečení veřejného zájmu, pečovat o břehové porosty vhodné druhové skladby;
- ♦ ponechávat vytypované úseky toků přirozenému vývoji bez dalších úprav.

3.3 Budování a údržba studánek, pramenů a pramenišť

V lesích se nacházejí studánky, prameny a prameniště pitných a minerálních vod. Tato místa slouží především návštěvníkům lesa. Některé objekty jsou mnohdy současně významné z více aspektů (historických, kulturních, rekreačních, ochrany biodiverzity apod.). Za účelem jejich zachování a obnovy budou postupně uplatňována určitá opatření.

3.3.1 Údržba pramenů a pramenišť

Přehled opatření v blízkosti pramene (10 m jeho okolí) a v infiltračním území nad pramenem:

- ♦ vyloučit přejezdy lesnické techniky v blízkosti vodních zdrojů;
- ♦ vyloučit veškeré zemní práce, které by mohly ohrozit vydatnost či kvalitu vody;
- ♦ vyloučit chemický posyp cest v blízkosti vodních zdrojů;
- ♦ vyloučit chemické ošetřování porostů, hnojení, trvalé i dočasné skladování chemikálií, chemickou asanaci dřevní hmoty včetně lapáků;
- ♦ vyloučit budování a provoz krmených zařízení a slanisek pro zvěř včetně volného přikrmování zvěře;
- ♦ k údržbě a obnově cest používat pouze inertních přírodních materiálů (ze zdrojů se stejným pH).

3.3.2 Péče o lesní studánky

Opatření:

- ♦ zajistit evidenci lesních studánek na LS, LZ, jejich ochranu při činnostech v lese (informovat dodavatelské subjekty o ochranných opatřeních);
- ♦ zajišťovat jejich obnovu a údržbu přírodními materiály, přístupnost, úpravu a úklid okolí;
- ♦ u vybraných studánek případně zajistit rozборы vody s možností informace pro návštěvníky, umístit kalíšky s logem LČR, apod.

3.4 Obnova vodních nádrží v lesích

V současnosti je pozornost LČR upřena většinou na obnovu starých nevyužívaných nádrží s narušenými hrázi a chybějícími nebo poškozenými objekty. Jde o vodní nádrže nebo celé soustavy nádrží, které v minulosti přestaly sloužit účelu, k němuž byly původně zbudovány.

Na místech některých z nich došlo k pokusům obnovit lesní porosty. Vzhledem k tomu, že jde převážně o plochy zamokřené, ať již dočasně, nebo trvale, které povětšinou nejsou vhodné pro lesnické ani jiné využití, je účelné tyto pozemky převést na vodní plochy a umožnit tak lesu na těchto plochách plnit i jeho mimoprodukční funkce. Nádrže současně plní funkci protipožárních rezervoárů vody.

Vlastní obnova vodních nádrží znamená zejména:

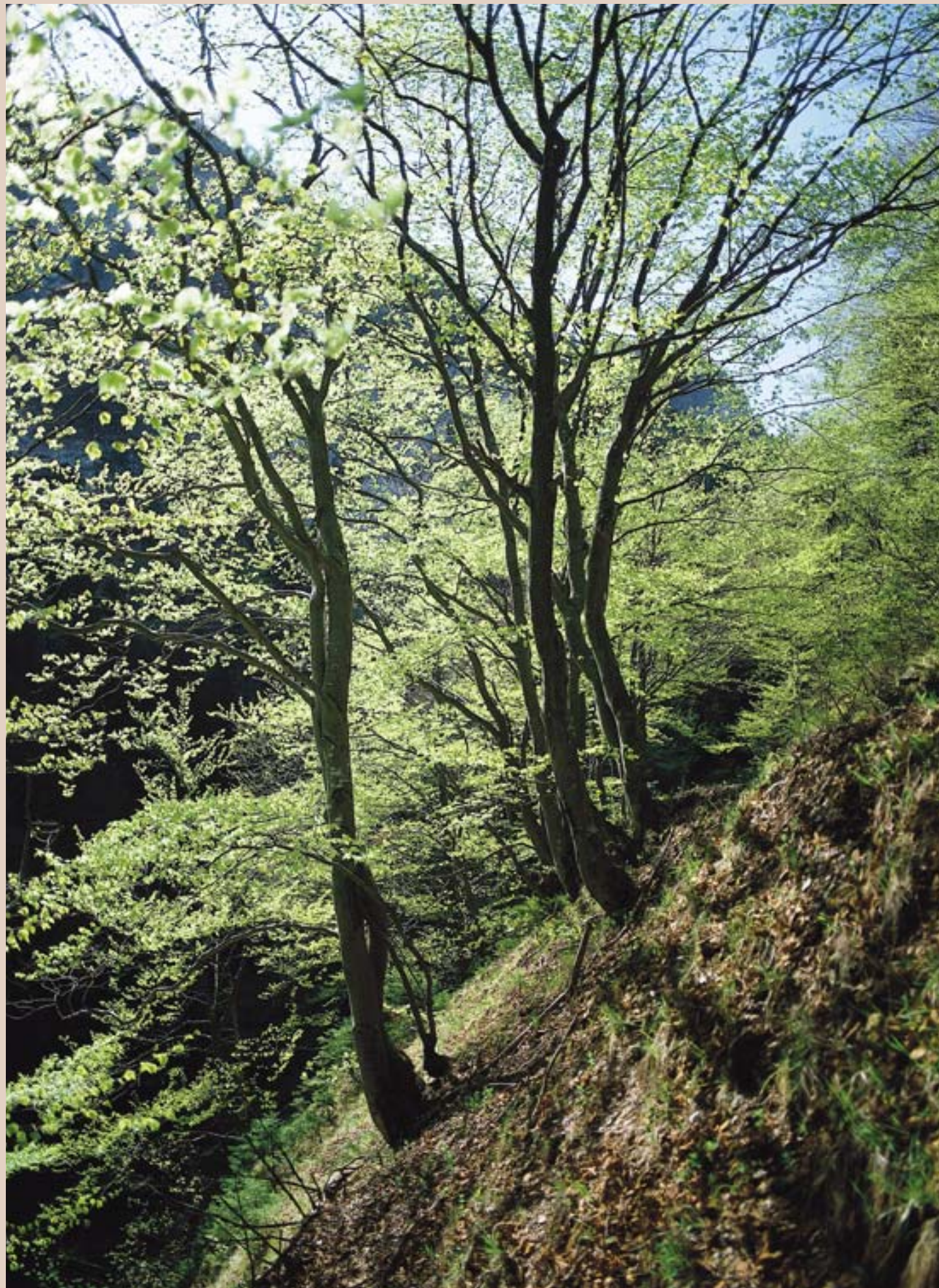
- ♦ vytýpovat vhodné lokality pro obnovu a vytváření nových drobných vodních nádrží (do 2 ha), zajistit nepropustnost hráze vhodným technickým opatřením vyplývajícím z hydrogeologického průzkumu;
- ♦ vybudovat nebo rekonstruovat stávající objekty, zejména vypouštěcí zařízení a přelivné objekty (bezpečnostní přepady), zajišťující neškodné převedení stoleté vody;
- ♦ opevnit návodní líce hráze proti abrazi vody;
- ♦ opevnit tok pod vypouštěcími objekty;
- ♦ odbahnit a vytvořit retenční prostor s nezbytným ponecháním ostrůvků a okrajových mokřadních ploch;
- ♦ v rámci vytváření retenčního prostoru provést pozvolné svahování litorálního pásma (přechod mezi vodou a suchou zemí);
- ♦ vytvářet podmínky pro návštěvníky lesa estetickou úpravou, případně dosadbou vhodných dřevin na hrázi nádrže.

Před návrhem budování nových nádrží je nejdůležitějším krokem posouzení jejich umístění v terénu s vyhodnocením všech kladů a záporů ve vztahu k okolnímu prostředí a možnostem pěstování lesa.

Vodní nádrže, které spravují LČR, jsou položeny od nížin po 800 - 900 m. n. m. Jejich výměry se pohybují od desítek arů až do několika hektarů a plní níže uvedené funkce:

- ♦ základní hydroakumulační a retenční funkce, nalepšování vodní bilance;
- ♦ protipovodňové ochrany;
- ♦ vytváření vhodných biotopů pro faunu a flóru (četnost a rozmanitost druhů);
- ♦ protipožární;
- ♦ diverzity území;
- ♦ ovlivnění mikroklimatu;
- ♦ rekreační a estetické.

4. Půdoochranné funkce

4.1 Ochrana před erozí a sesuvy

Les je považován za jeden z neefektivnějších stabilizujících přírodních prvků proti vzniku eroze a sesuvů. Přesto dochází na lesních pozemcích k těmto jevům, a je proto nutné v určitých případech chránit i samotný les.

Důvodem vzniku, transportu a následného ukládání erozních produktů jsou přírodní, klimatické a hydrologické poměry především v povodích pramenných a horních toků naší hydrografické sítě.

Ochrana půdního horizontu a jeho vrchní humusové vrstvy především, je jedním ze základních činitelů pro existenci zdravého a plnohodnotného lesa. Proto LČR kladou důraz na preventivní předcházení účinkům eroze:

- ◆ výběrem vhodné druhové skladby s příslušným zastoupením melioračních a zpevňujících dřevin;
- ◆ komplexním řešením odtokových poměrů při výstavbě lesní dopravní sítě a staveb sloužících lesnímu hospodářství;
- ◆ využíváním vhodných přírodních materiálů a šetrných technologií při opravách a údržbě hmotného investičního majetku LČR;
- ◆ výběrem dodavatelů lesnických činností používajících šetrné technologie;
- ◆ prováděním činností nadměrně zatěžujících terén či majetek ve vhodnou roční dobu (mráz, sucho);
- ◆ okamžitým odstraněním poškození následkem výstavby a těžby, uvedením do původního stavu.

Opatření za účelem sanace účinků eroze:

- ◆ biologická – použití výhradně přírodních způsobů a materiálů;
- ◆ biotechnická – kombinace přírodních a technických prvků;
- ◆ technická – použití stavebních prvků.

Z pohledu ochrany přírody a z ekonomických důvodů preferují LČR první dvě kategorie opatření. Pokud to však podmínky z hlediska statiky a bezpečnosti nedovolí, je nutné použít stavební - technických opatření.

Samostatnou kategorií jsou sesuvné a stržové projevy eroze. Jde o specifická nebezpečí ve vymezených a potenciálně ohrožených územích, vždy za existence kluzné vrstvy a jejího občasného zvlhčení nebo zvodnění. Nebezpečí vzniku sesuvných jevů je dáno mírou zvodnění kluzné vrstvy spolu s aktuálním zatížením sesuvné zeminy.

Uprostřed lesních komplexů, kde sesuvné lokality nikoho neohrožují, mohou být po projednání se státní

správou lokality ponechány přirozenému vývoji. Pokud však existuje riziko ohrožení bezpečnosti osob, přistupuje se k technické sanaci. Provádění sanačních opatření je finančně velmi náročné, a proto je nutno vždy důkladně zvážit účelnost a efektivitu zásahů.

4.2 Ochrana před zhutňováním půdy

Specifickou problematiku představuje zhutňování půd vlivem neregulovaného a neusměrňovaného pohybu mechanizačních prostředků po plochách porostů a po dočasných zpřístupňovacích linkách nebo zemních cestách. Nejde pouze o statické účinky, působené aktuálními specifickými hodnotami tlaku, ale o ještě závažnější dynamické účinky na lesní půdy i na kořenové systémy dřevin. Kombinací statického a dynamického působení dochází k přímému ovlivňování humózních i svrchních půdních horizontů, což má závažné důsledky pro jejich vodní i vzdušný režim.

Souběžně je pak dynamickým působením nejen poškozována, až devastována struktura těchto vrstev, ale jsou také poškozována jemná kořenová vlášení s dopady na fyziologické a růstové procesy a otevírány vstupní brány pro houbové patogeny.

Zhoršuje se tak nejen zdravotní stav podobně exponovaných porostů, ale i mechanická stabilita a odolnost vůči abiotickým poškozením (větru, jinovatce, námraze, ledivce).

Pro snížení negativních účinků dynamického a statického zatížení půdy transportem dříví vlečením při používání strojů s vysokými měrnými tlaky se realizují níže uvedená opatření:

- ◆ neprovádět holé seče s koncentrací velkého množství dřevní hmoty;
- ◆ provádět těžbu porostní zásoby přednostně těžebním výběrem s větším množstvím těžebních zásahů, a tím zajistit odnámání dříví z lesa v jednorázově nižších dávkách;
- ◆ zajistit trvalé zpřístupnění lesních porostů transportními linkami, a tím minimalizovat vjezd přibližovacích prostředků dovnitř porostů;
- ◆ dávat přednost používání šetrných těžebních technologií, které zaručují minimalizaci poškození půdního povrchu, a vytvářet pro uplatňování těchto technologií podmínky;
- ◆ používat mechanizační prostředky s odpovídajícím měrným zatížením půdy ve vazbě na geologické, hydrologické i klimatické poměry.

5. Léčebné a lázeňské funkce

Lázeňská funkce lesů je deklarována statutem příslušného lázeňského místa, vyhlášeným Českým inspektorátem lázní a zřidel. Lázeňská území se dále dělí podle stupně ochrany na vnitřní a vnější. Lesy s léčebnou

- ♦ podporou parkové úpravy lesů, vytvářením estetických zákoutí;
- ♦ budováním a údržbou paloučků umožňujících venkovní cvičení lázeňských hostů;

a lázeňskou funkcí navazují na lázeňská území. Tyto lesy jsou většinou zařazovány do lesů zvláštního určení podle § 8, odst.2, písmeno b) lesního zákona č.289/1995 Sb. Ale převládají lesy lázeňské, které jsou v ochranných pásmech přírodních léčivých a stolních minerálních vod, a jako takové jsou od účinnosti lesního zákona č.289/1995 Sb., lesem zvláštního určení ze zákona.

Posláním lesů lázeňských je:

- ♦ plnit ochrannou funkci přírodních léčivých zdrojů (pramenišť léčivých vod a peloidů);
- ♦ chránit lázeňské území před nadměrnou hlučností, prašností a větry;
- ♦ zachovávat příznivé klima lázeňského území;
- ♦ podílet se na příznivém estetickém působení lázeňského území;
- ♦ příznivě působit na psychiku návštěvníků lázní;
- ♦ umožnit venkovní léčbu formou vycházek, případně cvičení v přírodě.

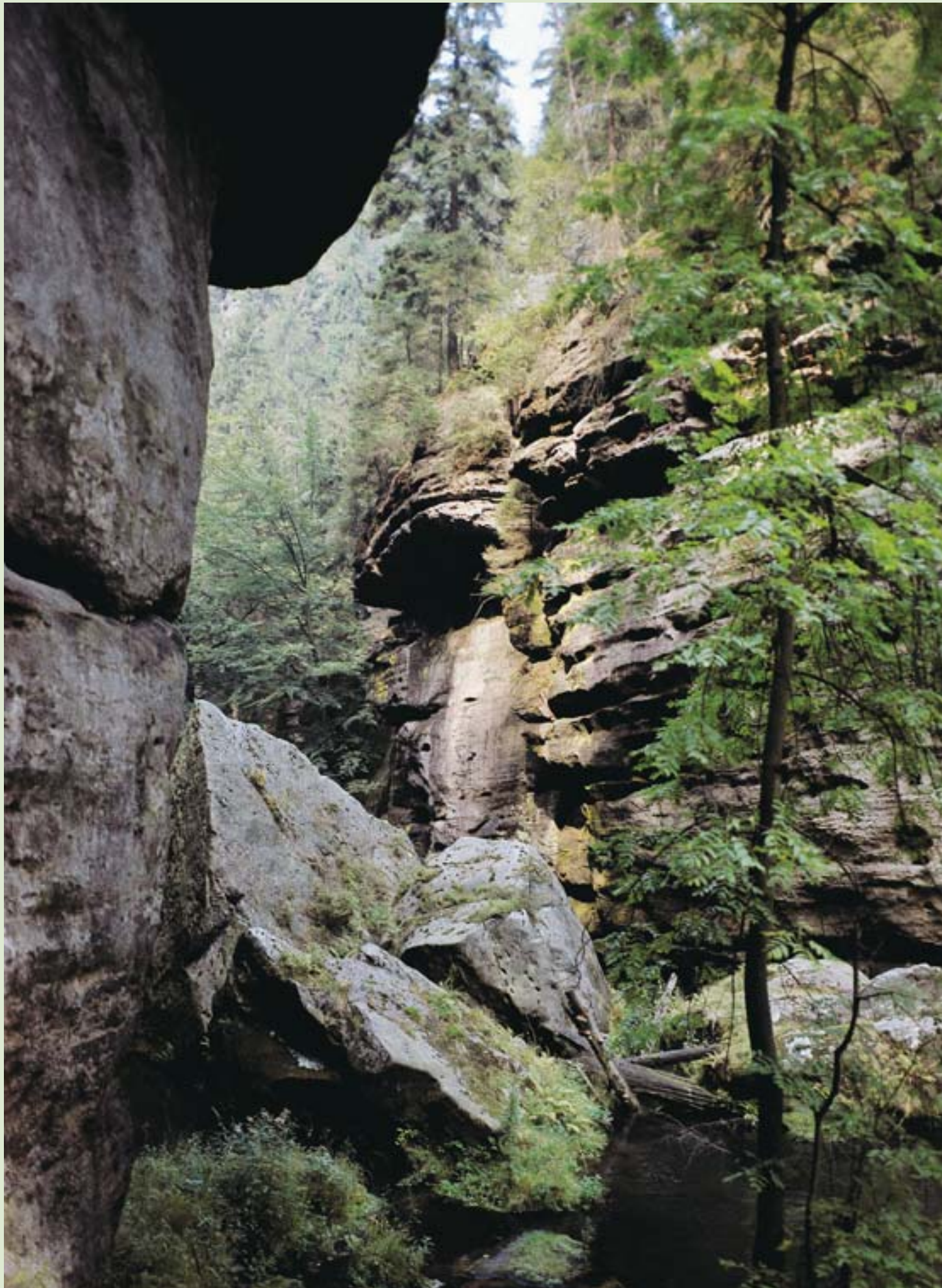
Poslání lesů lázeňských lze podpořit:

- ♦ zlepšením infiltračních poměrů srážkových vod;

- ♦ výsadbou esteticky působivých dřevin;
- ♦ budováním odpočívadel;
- ♦ vytvářením vhodných vycházkových okruhů;
- ♦ pomístním předřezáváním stromů do vysokého věku při zohlednění jejich zdravotního stavu;
- ♦ výsadbou okrasných alejí podél komunikací;
- ♦ omezením, až vyloučením používání chemických prostředků;
- ♦ budováním výhledů.

Při výše uvedených činnostech je nezbytné navazovat spolupráci se zastupitelstvy měst a obcí a místní lázeňskou správou.

6. Rekreační funkce lesů

Rekreační funkce je jednou z obyvatelstvem nejčastěji využívaných funkcí lesů, přestože se o ní nehovoří tak často jako třeba o funkci vodoochranné. Lidé ji přijímají zcela automaticky. LČR si uvědomují, že právě tento automatický přístup je jedním z nejobtížněji zvládnutelných a že význam této funkce do budoucna ještě výrazně poroste.

Některé lesní části, zejména v okolí velkých měst a městských aglomerací, jsou k rekreaci využívány intenzivněji než jiné. Naším cílem je proto takovéto části vybrat a přednostně v nich umožnit návštěvníkům odpovídající rekreaci. Samozřejmě, nelze péči opomíjet ani ostatní lesní porosty ve správě LČR. Vždyť i ony jsou pro příležitostného návštěvníka naší vizitkou.

Nezbývá, než neustále mít na vědomí, že návštěvník lesa si do něj přichází hlavně odpočinout, načerpat novou energii a uklidnit se. A protože o lese má svoje vlastní představy, chce své názory uplatnit v diskusi o způsobech hospodaření v lese, které se mohou lišit od jeho představ. Musí s ním být vedena nepřetržitá komunikace a způsoby hospodaření osvětlovány trpělivě tak dlouho, až argumentaci přijme.

Základním hospodářským opatřením ve všech lesích spravovaných LČR je dodržování principů trvale udržitelného obhospodařování lesů. Řádné obhospodařování lesa, jeho prostupnost a klid v lese jsou těmi prvky, které široká veřejnost vnímá jako první. Jejich nedodržování pak vnímá jako nejvíce rušivé.

K tomu je nezbytné:

- ♦ určit rekreační potenciál porostů ve správě LČR;
- ♦ na základě rekreační využitelnosti vymezit porosty, v nichž bude rekreační funkce trvale podporována;
- ♦ vytvořit základní manuál informačních prvků, reprezentující LČR po celé republice.

Při realizaci tohoto programu se předpokládá:

- ♦ spolupráce s příslušnými odbornými pracovníky resortů MŽP, MZe a MMR, lesnických fakult, pracovníky místních úřadů, se členy KČT, ČSOP a jinými zájmovými organizacemi;
- ♦ vytvoření trvalé informační sítě, která bude veřejnost trvale a pravidelně informovat o stavu lesa a lesního hospodářství v naší republice. Tato síť bude mít zajištěny zpětné vazby - veřejnost bude mít možnost se informovat na místních organizačních jednotkách LČR.

V dalších částech tohoto programu se využívá návrhu expertní studie na typizaci lesů z hlediska jejich rekreační využitelnosti.

- I. - lesy zvláštního určení (LZU)**
- I.A** - lesy v I. zónách CHKO, v národních a přírodních rezervacích a památkách (podle plánů péče)
 - I.B** - lesy lázeňské
 - I.C** - lesy příměstské a se zvýšenou rekreační funkcí
 - I.C 1** - lesy I. pásma rekreačních zón sídel
 - I.C 2** - lesy II. pásma rekreačních zón sídel
 - I.C 3** - chatové oblasti
 - I.C 4** - území koncentrované (střediskové) sezónní rekreace
 - I.C 5** - území mimořádných přírodních a společenských kvalit

- II. lesy hospodářské**
- II.A** - lesy hospodářské II. pásma rekreačních zón sídel
 - II.B** - lesy hospodářské III. pásma rekreačních zón sídel
 - II.B 1** - navazující na zóny koncentrované sezónní rekreace
 - II.B 2** - zóny mimořádných přírodních a společenských kvalit
 - II.C** - lesy hospodářské, běžně rekreačně využívané

Specifikace pásem rekreačních zón sídel

Sídelní útvar s počtem obyvatel						
Dostupnost	do 20 000		20 000 – 50 000		nad 50 000	
I.pásma	do 30 km	10	do 6 km	15	do 10 km	20
	obyv./ ha		obyv./ ha		obyv./ ha	
II.pásma	3-15 km	5	6-10 km	10	10-12 km	15
	obyv./ ha		obyv./ ha		obyv./ ha	
III.pásma	15-30 km	2,5	10-15 km	5	12-15 km	10
	obyv./ ha		obyv./ ha		obyv./ ha	

6.1 Rekreační úpravy porostního prostředí

Porostní prostředí je nejviditelnější a nejpůsobivější stránkou naší práce. Každý zásah provedený v lese veřejnost okamžitě zaznamená a posuzuje. Neboť dochází ke změně v „jejich lese“. Les však nejsou jenom stromy, ale i lesní palouky, vyhlídky a průhledy. Ke zvýraznění porostního prostředí budou prováděna následující opatření.

6.1.1 Uvolňování průchodnosti a průhlednosti lesů

Typ lesa: I.C1, I.C2, I.C3, I.C4, II.A, II.B.

Praktická opatření:

- ♦ zajistit průchodnost lesních cest a úpravy jejich okolí, zejména u demonstračních objektů;
- ♦ vytvářet průhledy, podporovat tvorbu alejí a udržovat již existující průhledy i aleje.

6.1.2 Údržba a budování cílených výhledů v lesích

Typ lesa: I.C1, I.C2, I.C5, II.A, II.B.

Praktická opatření:

- ♦ udržovat již existující výhledy;
- ♦ na základě historických materiálů a existence objektů zájmu (hrad, rozhledna apod.) posoudit možnost obnovení již zarostlých výhledů a na vhodných lokalitách vytvářet i výhledy nové (při každém takovém zásahu musí být posouzena reálnost daného zásahu a legislativní opora);
- ♦ na zvlášť zajímavých místech (vrcholech) umístit pamětní knihu.

6.1.3 Uvolňování drobných odpočinkových ploch v okruhu významných porostních prvků

Typ lesa: I.B, I.C1, I.C2, II.A, II.B.

Praktická opatření:

- ♦ vytypovat významné porostní prvky v lesních porostech;
- ♦ vytvářet zákoutí s lavičkou (bez odpadkového koše) obnovou již existujících zákoutí nebo vytvářením nových na místech k tomu vhodných;
- ♦ ve vytypovaných lokalitách využít informačních tabulí s údaji o LČR, jejich způsobu hospodaření, se zdůvodněním, čím je lokalita významná;
- ♦ pokud budou významná vytypovaná místa vzdálena od hlavní cesty (turistické trasy), je vhodné na ně upozornit směrovkou LČR.

6.1.4 Vytváření a údržba estetických palouků a zákoutí v lesích

Typ lesa: I.C1, I.C2, I.C4, II.A, II.B1.

Praktická opatření:

- ♦ zaevidování a legalizace (v LHP) již existujících palouků a zákoutí;
- ♦ dotváření vzhledu těchto palouků doplňováním vhodnými dřevinami s ohledem na habitus, barevnou strukturu apod. včetně nepůvodních dřevin;
- ♦ zajištění pravidelné údržby palouků, zvláště jejich kosení;
- ♦ navržení nových míst vhodných pro palouky (zejména při tvorbě LHP);
- ♦ péče o stávající lesní arboreta.

6.1.5 Dočasné rekreační využití manipulačních lesních ploch

Typ lesa: I.C2, I.C4, II.A, II.B1, II.C.

Praktická opatření:

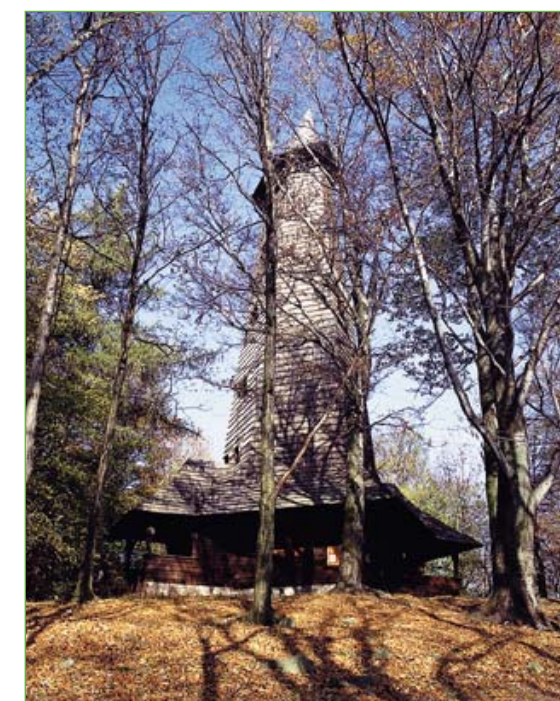
- ♦ manipulační plochy při vjezdech do lesů budou postupně využívány jako dočasná parkoviště;
- ♦ manipulační plochy lze využít i jako hrací plochy pro děti (prolézačky apod.) a pro aktivní odpočinek dospělých.

6.1.6 Obnova, budování a údržba turistických rozhleden v lesích

Typ lesa: I.C1, I.C2, I.C4, II.A, II.B1.

Praktická opatření:

- ♦ vnitropodnikovou inventurou se zaevidují již existující rozhledny v majetku LČR a popíše se jejich stav;
- ♦ vytypované objekty budou posouzeny, navrženy k případné opravě a dále pravidelně udržovány;
- ♦ v blízkosti těchto objektů budou umístěny informační tabule o činnosti LČR (pokud budou rozhledny ležet mimo hlavní cestu či turistickou trasu, bude na ně vhodně upozorněno směrovkou LČR);
- ♦ ve většině případů bude jednáno o praktické a finanční spolupráci s místními obecními úřady;
- ♦ na rozhlednách budou umístěny pamětní knihy;
- ♦ budou podporovány záměry obcí, KČT apod. při budování rozhleden.

6.2 Rekreační úpravy lesní cestní sítě

Lesní cestní síť umožňuje návštěvníkům lesa dostat se na zajímavá místa, k objektům uvnitř lesních porostů, ale i na oblíbená houbařská místa. Ne všechny lesní cesty jsou pravidelně rekreačně využívány. Ty, které využívány jsou, budou udržovány následovně:

6.2.1 Obnova a údržba stezek, pěšin a chodníků pro pěší turistiku

Typ lesa: I.B, I.C, II.B, II.C.

Praktická opatření:

- ♦ spolupráce s KČT je jedním ze základních pilířů, LČR využije tradičních turistických cest, při kterých bude upozorněno na různé lesnické zajímavosti (ve vzdálenosti

do 1 km od tradiční trasy), budou návštěvníkům připomenuty pomocí informačních tabulí LČR s vyznačením důvodu a směru odbočky, vzdálenosti cíle;

- ◆ spolupráce s KČT při návrhu nových tras, případně změnách tras stávajících;
- ◆ vytypovaným, nejvíce turisticky používaným lesním cestám bude věnována přednostní péče v opravách;
- ◆ ve vhodných lokalitách se mohou vytvářet systémově provázané sítě vycházkových tras, které spojí několik míst zájmu (vyhlídky, kulturní památky, parkoviště apod.).

6.2.2 Tvorba lyžařských běžeckých tras a tras orientačních běhů

Typ lesa: I.C1-4, II.A, II.B1, II.C.

Praktická opatření:

- ◆ v oblastech s rozvinutou tradicí orientačních běhů bude umožňováno místním sportovním oddílům a klubům vést po vzájemné dohodě trasy lesem, a tím usměrňovat tento způsob rekreace do oblastí, kde nemohou způsobit kolizi s ostatními funkcemi lesů;
- ◆ pro lyžařskou turistiku bude maximálně využito tras KČT a v zájmu předcházení škod na kulturách budou provedeny případné zimní odklony z těchto tras (trasy ponесou symbol lyžaře a logo LČR);
- ◆ trasy budou muset začínat i končit na parkovištích nebo v jejich přímé blízkosti.

6.2.3 Obnova a údržba lesních cest pro cykloturistiku

Typ lesa: I.C1, I.C2, I.C3, I.C4, II.A, II.B1.

Praktická opatření:

- ◆ navržení vhodných tras (uzavřených okruhů) pro cykloturisty tam, kde je nedostatečná síť tras KČT, vyznačení symbolem s logem LČR, v místním informačním centru bude možno získat letáček s mapkou a s údaji o této trase;
- ◆ trasy budou začínat a končit u parkoviště v lese, na parkovišti bude tabule s údaji o trase - její délce, náročnosti, způsobu značení.

6.2.4 Vyčlenění samostatných stezek, příp. cest pro jízdu na koních

Typ lesa: I.C1, I.C2.

Praktická opatření:

- ◆ usměrňovat stezky na předem vytypované trasy;
- ◆ tyto stezky umožňovat pouze v místech, kde existují rekreační chovy koní, případně dostihové stáje, které se jako podnikatelské subjekty budou starat o údržbu těchto stezek a budou garantovat nevjíždění jezdců mimo stezky do lesů, stezky budou označeny symbolem s logem LČR.

6.3 Péče o účelové stavby a objekty

Jedná se o objekty v lesích, které jsou z nějakého důvodu významné. Některé jsou kulturními a historickými památkami. Jiné připomínají významné lesnické osobnosti nebo události, a další slouží k potřebám vodohospodářským, půdoochranným nebo jsou využívány pro účely myslivecké. Všechny tyto objekty však mohou návštěvníkům lesa poskytnout nové a zajímavé informace o způsobu hospodaření LČR a o snaze zachovat tyto objekty i pro budoucí pokolení.

6.3.1 Ochrana kulturních památek v lesích a péče o ně

Typ lesa: I., II. všechny.

Praktická opatření:

- ◆ provést vnitropodnikovou inventuru nemovitých kulturních památek včetně archeologických nalezišť na pozemcích ve správě LČR (doplnit příp. nově založit evidenci na příslušné organizační jednotce);
- ◆ podle povahy jednotlivých památek nebo archeologických nalezišť buď informovat návštěvníky o jejich existenci, nebo naopak je po dohodě s příslušnými orgány státní správy uchovávat v tajnosti;
- ◆ k objektům, které chceme zpřístupnit, budou vytvořeny přípojky od turistických stezek s logem LČR, popisem památky a informací o vzdálenosti od hlavní cesty;
- ◆ na vybrané objekty bude upozorněno v propagačních materiálech;
- ◆ pokud to umožní okolnosti, bude pečováno o viditelnost siluet nemovitých kulturních památek a historických pohledů na ně i výhledů z nich;
- ◆ při všech lesnických činnostech bude brán ohled na přítomnost daných památek (podáním informací dodavatelským subjektům, vyloučením těžké mechanizace na archeologických nalezištích);
- ◆ bude zabezpečena trvalá spolupráce s Památkovým ústavem (oznámení zásahů do terénu, odstranění náletových dřevin aj.);
- ◆ budou označena místa s možným ohrožením zdraví či života (např. pádem uvolněného zdiva) zákazy vstupu, mechanickými zábranami apod.;
- ◆ v případě potřeby budou vyčleněny dané lokality z lesních pozemků do jiných pozemků, případně z lesní půdy do ostatních ploch.

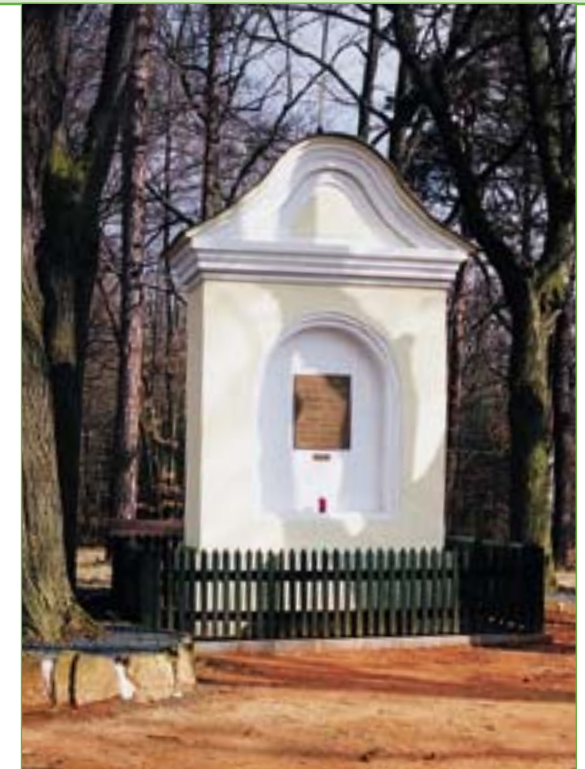
6.3.2 Péče o regionálně významné drobné stavby a objekty

Typ lesa: I., II. všechny.

6.3.2.1 Zajištění údržby a obnovy lesnických pomníčků, pamětních desek a jejich okolí

Praktická opatření:

- ◆ čištění, obnova nápisů, úprava okolí, informační tabule (s logem LČR) o historických souvislostech, případně odbočky z turisticky značených cest, úprava vyhlídek, odpočinkových míst (podle místních podmínek a návštěvnosti);
- ◆ zajištění fotodokumentace, informačních letáčků a publikování v místním tisku;
- ◆ zajištění (samostatně či ve spolupráci s jinými subjekty) údržby a obnovy vybraných pomníčků či pamětních desek významných lesníků i mimo lesy;

- ◆ vybudování pomníčků či pamětních desek (např. na místech provozní služby) těm lesníkům, kteří významně přispěli k dobrému jménu lesnického stavu nebo zahynuli při výkonu služby, a dosud pomník nemají.

6.3.2.2 Fortifikace (historické stavby obranného charakteru v majetku LČR)

Praktická opatření:

- ◆ provést evidenci existujících staveb a ověření jejich vlastnictví;
- ◆ u vybraných objektů umožnit výhledy do okolí, odhalit siluety (odstraňovat náletové dřeviny zakrývající objekt), zpřístupnit je a upozornit na ně na parkovišti;
- ◆ vybrané objekty označit informační tabulí s logem LČR, popřípadě vhodné z nich využít jako informační střediska.

6.3.2.3 Zajištění údržby, případně obnovy jiných objektů a zařízení

Praktická opatření:

- ◆ budou vytypovány, obnoveny a udržovány takové zachované objekty, které dokumentují historické hospodaření v lesích (klauzury, skluzy, smyky, vodní pily, lesní železnice) a objekty lesotechnických meliorací;
- ◆ bude jednáno o možnosti rozšíření některého ze stávajících skanzenů o lesnickou expozici.

6.3.3 Vytváření lesních tábořišť a zabezpečených ohnišť

Typ lesa: I.C1, I.C2.

Praktická opatření:

- ◆ postupně vytypovat místa vhodná pro tábořiště;
- ◆ po vytypování vhodného správce tábořiště umožnit jeho vybudování s vytvořením vhodného zázemí této lokality;
- ◆ vytvořit přípojky od turisticky značených tras se symbolem a logem LČR, informací o vzdálenosti a období provozu;
- ◆ iniciovat vytvoření vhodné legislativní úpravy umožňující tato opatření.

6.3.4 Drobné odpočinkové a účelové stavby a zařízení

Typ lesa: I.B, I.C všechny.

Praktická opatření:

- ◆ budování laviček a stolků, dřevěných přístřešků (altánků) nebo samostatných laviček v lesním prostředí (bez

odpadkových košů, s tabulí, která upozorní návštěvníky na to, aby si své odpadky odnesli domů);

- ◆ využití vybraných starých loveckých chat nebo seníků na strategických místech (tj. v blízkosti křižovek využívaných turistických cest, nedaleko vhodných parkovišť) k vytvoření zájmových či informačních center, po nutných stavebních úpravách (otevřené altány) mohou být některá otevřena celoročně s volným přístupem, instalovanými informačními tabulemi a stojánkem na letáčky, jiná budou spravována v době prázdnin a turistické sezóny;
- ◆ při budování nových zařízení budou využívány především přírodní materiály (dřevo, kámen apod.).

6.3.5 Budování malých parkovišť a odstavných ploch na přístupech do lesů

Typ lesa: I.C 1-4, II.A, II.B1.

Praktická opatření:

- ◆ při výstavbě nové cesty již s touto možností předem počítat (s rozsahem parkovacích míst podle návštěvnosti území);
- ◆ na parkovištích umístit informační tabule o LČR, mapu okolí s návazností na turistické stezky a s informacemi o zajímavostech v okolí parkoviště;
- ◆ tam, kde to bude vhodné, doplnit 1 - 3 km dlouhou naučnou stezku, která bude na parkovišti začínat i končit.

6.4 Rekreační terénní vzdělávací a informační systém

K tomu, abychom usnadnili návštěvníkům lesa orientaci v místech, kde sídlí naše organizační jednotky či v lesních komplexech, bude vytvořen vhodný informační systém.

6.4.1 Budování a údržba informačních a odborných poutačů

Typ lesa: I.A, I.B, I.C, II.A, II.B.

Praktická opatření:

- ◆ bude vytvořen jednotný systém poutačů a informačních i odborných tabulí, jejichž obsah se bude obměňovat podle zájmu organizační jednotky;
- ◆ manuál těchto tabulí bude umístěn na každé organizační jednotce;
- ◆ nebudou vytvářeny samostatné stezky delší než 3 km, ale bude využito stávající sítě značených tras KČT, na kterou se připojíme v případě, že se v okolí nachází některá lesnická zajímavost, v tomto případě bude přípojka označena logem LČR, informací o tom, kam nás tato cesta zavede a jak daleko je nutno jít. Na místě zájmu bude další informační tabule, která seznámí návštěvníky s danou lokalitou.

Bude vytvořen manuál, který jednoduchou formou popíše práci lesníků, tj. výsadbu stromků, výchovu v porostech, těžbu. Tyto tabule budou umístěny u cest, v místech, kde bude některá lesnická práce právě prováděna, takto můžeme veřejnost informovat o tom, co a proč v lese děláme.

6.4.2 Budování a údržba rozcestníků a orientačních značení

Typ lesa: I.A, I.B, I.C, II.A, II.B, II.C.

Praktická opatření:

- ◆ bude vytvořen jednotný systém rozcestníků s logem LČR;

- ◆ piktogramy pro jednotlivé stezky a činnosti budou součástí manuálu (stezka pro pěší nebude značena, neboť bude využito stávajícího značení KČT, pro další případy budou vytvořeny značky - cyklistická trasa, jízda na koni, parkoviště, tábořiště, dočasné a trvalé informační centrum, historická památka, kulturní památka, přírodní zajímavost apod.);
- ◆ spolu s manuálem znaků bude vydán letáček pro veřejnost, kterou tímto s novým značením seznámíme, letáčky budou součástí informačních stojanů umístěných v našich organizačních jednotkách, místních informačních centrech, popřípadě jiných vhodných místech, kde dojde k jejich distribuci;
- ◆ systém bude zveřejněn také na Internetu.

6.4.3 Budování a údržba naučných stezek

Typ lesa: I.A, I.B, I.C1, I.C2, I.C5.

Praktická opatření:

- ◆ naučné stezky budou budovány samostatně nebo ve spolupráci s místními úřady a středisky ekologické výchovy či jinými zájemci;

- ◆ při budování se bude brát v úvahu navázaný smluvní vztah s KČT a navazování našich informačních systémů na jeho turistická značení;
- ◆ vždy bude nutno zvážit využitelnost a návštěvnost uvažované naučné stezky;
- ◆ o údržbu stezek bude náležitě pečováno.

7. Ochrana biodiverzity

Bohatství přírody naší země je ovlivněno jednak polohou naší země a jejím vertikálním členěním, jednak historickým osídlením člověkem. Díky poloze v srdci Evropy se u nás přirozeně setkávají organismy čtyř evropských biogeografických podprovincií – hercynské, polonské, západokarpatské a severopanonské. Díky vertikálnímu členění území a jejímu historickému vývoji pak nalézáme ve vyšších polohách druhy charakteristické pro severnější oblasti Evropy.

Původním klimaxovým stadiem na většině území ČR byl les. Vlivem osídlení člověkem došlo v průběhu staletí na příznivějších místech k jeho přeměně na zemědělské a jiné pozemky. Vlivem intenzifikace zemědělství za posledních 50 let však došlo k výrazné degradaci a úbytku řady cenných nelesních biotopů. Negativní vlivy (globální zátěž ovzduší a vod) se nevyhnuly ani lesům, avšak přes jejich přetrvávající působení představují lesy tu nejstabilnější a nejzachovalejší složku naší krajiny.

Současná výměra lesů v ČR zaujímá 33 % plochy území. Pro řadu druhů organismů jsou lesy domovem, pro jiné útočištěm v období nouze. Předmětem této kapitoly jsou opatření k zachování a podpoře biodiverzity lesů.

Náplň ochrany kteréhokoliv druhu na lokalitách přirozeného výskytu i mimo ně je dobře srovnatelná s mysliveckou péčí o zvěř. Druhotná ochrana vzácných a ohrožených organismů se však orientuje na mnohem větší počet druhů, naráží tudíž na ještě větší počet omezení a dochází při ní ke konfliktům, kterému druhu přisoudit prioritu.

Základním (prvořadým) hospodářským opatřením je praktická realizace principů trvale udržitelného obhospodařování lesů. Tak přestává být ochrana lesní přírody orientována jen na plochy zvláště chráněných území, případně územních systémů ekologické stability (ÚSES), ale je integrována do způsobů hospodaření ve všech lesích.

Základem ochrany jednotlivých druhů organismů je komplexní ochrana jejich stanovišť (respektive ekosystémů) a diferencovaná péče o ně.

Dalšími (druhořadými) opatřeními jsou:

- ♦ **spolupráce při inventarizaci výskytu vybraných druhů a skupin organismů** (např. raků, škeblí, lesních mravenců, netopýrů) s příslušnými odbornými pracovníky z ústavů AV ČR, AOPK ČR, vysokých škol, muzeí, ČSOP atd.;
- ♦ **spolupráce při konkrétních opatřeních k ochraně a posílení populací těchto organismů na místě (in situ), s ohledem na přítomnost dalších druhů;**

♦ **spolupráce s příslušnými odbornými pracovníky při záchranných přenosech, pěstování či chovu v umělých podmínkách,** tato opatření mohou ve většině případů realizovat pouze k tomu pověřené osoby na základě výjimky příslušného orgánu ochrany přírody podle zákona č. 114/1992 Sb.

Specifickým opatřením je i utajování výskytu vzácných druhů před nežádanou návštěvností.

7.1 Péče o zvláště chráněná území

K datu 31. 12. 1998 spravovaly LČR 403 061 ha lesních pozemků v chráněných krajinných oblastech (27,87 % lesních pozemků ve správě LČR) a 245 057 ha v přírodních parcích mimo CHKO (16,95 % lesních pozemků ve správě LČR). K témuž datu spravovaly rovněž zcela nebo zčásti celkem 849 maloplošných zvláště chráněných území o celkové výměře 32 308 ha (viz tabulka), což představuje 2,22 % celkové výměry lesních pozemků ve správě LČR.

V současnosti požívají tato území zvláštní územní ochranu podle zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon provedl rekatégorizaci stávajících území a zmocnil orgány ochrany přírody ke zřizování (vyhlásování) nových zvláště chráněných území.

Vývoj přírodních poměrů v těchto územích je usměrňován na základě schválených plánů péče. Ty slouží jako podklad pro tvorbu lesních hospodářských plánů a územně plánovací dokumentaci. **Konkrétní opatření mohou být velmi různá podle hlavního předmětu ochrany, současného stavu území, ohrožení vnějšími vlivy apod.**

Maloplošná zvláště chráněná území ve správě LČR

Kategorie	Počet území	Výměra les. pozemků v ha	Procento celkové výměry všech ZCHÚ v ČR	Ochranné pásmo - výměra v ha
Národní přírodní rezervace	86	14 889	54,88	2304
Národní přírodní památka	44	925	34,49	948
Přírodní rezervace	387	12 526	41,26	2 324
Přírodní památka	364	5 675	21,57	3 285
CELKEM	881	34 025	39,43	8 861

Zdroj: vlastní evidence LČR

Opatření k ochraně maloplošných zvláště chráněných území (NPR, NPP, PR, PP):

- ♦ u porostů s dochovanou přírodě blízkou druhovou skladbou tuto skladbu zachovat, případně doplnit o chybějící složky podle cílové druhové skladby (např. jedlí, jilm);
- ♦ u porostních skupin s nevhodnou skladbou, včleněných uvnitř těchto území, upravovat jejich dřevinnou skladbu postupnou přeměnou;
- ♦ iniciovat vyloučení případně omezení příkrmování zvěře;
- ♦ umožnit po dohodě oprávněným osobám provést opatření k podpoře výskytu vzácných druhů rostlin.

Opatření k vybudování reprezentativní sítě lesních ekosystémů:

- ♦ ve vybraných přírodních lesních oblastech vytypovat na dostatečně velkých plochách reprezentativní porosty pro určité SLT, chybějící ve zvláště chráněných územích a zde přijmout vlastní opatření k zachování jejich reprezentativnosti (využití jako součástí demonstračních objektů LČR).

LČR spravují ke dni 31. 12. 1998 také 1374 památných stromů (v porostech, ve stromořadích i jako solitéry). Jejich ochrana spočívá zejména ve vyloučení takových aktivit v jejich ochranném pásmu, které by mohly způsobit ohrožení památného stromu. Dále pak po dohodě s příslušným orgánem ochrany přírody zajišťování aktivní péče o tyto stromy (průklest koruny, ošetření dutin apod.).

7.2 Ochrana biotopů chráněných, ohrožených či jinak cenných rostlin a péče o ně

Vyšší i nižší rostliny a houby, včetně druhů chráněných, ohrožených či jinak cenných, jsou přirozenou součástí lesních ekosystémů. V našich podmínkách tvoří vyšší rostliny (byliny) především podrost lesních dřevin. Pestrost podrostu je závislá na řadě faktorů, které se i v přirozených lesích mění v čase. Díky tomu dochází i bez přímého ovlivnění člověkem ke změnám ve výskytu jednotlivých druhů.

Trvale udržitelné hospodaření v lesích spolu s používáním šetrných výchovných, těžebních a transportních technologií tvoří základní předpoklady pro zachování pestrosti rostlinné složky lesních ekosystémů.

Mezi opatření k ochraně ohrožených či jinak cenných druhů rostlin náleží zejména:

- ♦ spolupráce s orgány a organizacemi ochrany přírody při inventarizaci vybraných druhů mimo zvláště chráněná území;

- ♦ zajištění ochrany těchto druhů při hospodářských činnostech v lese obecnou formulací o šetrných postupech v obchodních smlouvách a předáváním informací dodavatelům prací o lokalitách vyžadujících zvýšenou ochranu;
- ♦ umožnění realizace speciálních opatření k zachování, posílení či obnově populací vybraných druhů.

Pro snížení negativních vlivů investičních akcí v lesích:

- ♦ vyžadovat od dodavatelů staveb používání materiálů inertní povahy, případně stejného pH jako geologický podklad daného území (zvláště významné v blízkosti rašelinišť);
- ♦ dbát na preventivní opatření proti rozšiřování invazních rostlin.

Volbu regionálně nepůvodních (introdukovaných) dřevin při umělé obnově je třeba posuzovat podle toho, zda ohrožují dosud zachované původní ekosystémy, např.:

- ♦ kříží se s původními dřevinami a tvoří plodné potomstvo (ohrožují genetickou integritu místních populací);
- ♦ projevují se expanzivně vůči stávajícím rostlinným společenstvům (např. akát na lesostepních biotopech);
- ♦ potlačují výskyt reliktních, endemických a jinak vzácných a ohrožených rostlinných druhů.

7.3 Ochrana vzácných a ohrožených druhů lesních stromů a keřů a péče o ně

Tato činnost je lesníky realizována již řadu let. Je také uvedena jako jedno z opatření v „Programu trvale udržitelného hospodaření v lesích - výchova a obnova lesa“. Její realizace přispívá a dále bude přispívat nejen ke zvýšení výskytu vzácných a ohrožených druhů dřevin (tis, břík, třešeň ptačí apod.), ale nepřímo i dalších organismů na tyto dřeviny vázaných.

Opatření:

- ♦ evidence lokalit výskytu vybraných druhů, jejich ochrana a přirozená obnova in situ;
- ♦ zajištění reprodukčního materiálu (přednostně generativního) a následné pěstování „divokých“ domácích populací;

- ◆ vypracování seznamu doporučených keřů ke vnášení do skladby lesa;
- ◆ realizace výsadeb na vhodných stanovištích (např. v porostních okrajích);
- ◆ rozpracování programů zachrany a reprodukce jednotlivých druhů;
- ◆ zachovávání starých odumřelých a trouchnivějících stromů na vhodných místech v porostech jako významných nik pro ohrožené a chráněné druhy organismů.

Spolu s lesními dřevinami se v lesích místy vyskytují také staré **krajové (regionální) odrůdy ovocných dřevin, jež mohou mít význam jak z hlediska svého genofundu, tak úživnosti honitby či vazby ohrožených druhů hmyzu.**

Opatření:

- ◆ informovat zájemce (ČSOP) o výskytu těchto dřevin, případně spolupracovat na inventarizaci;
- ◆ u významných jedinců (po dohodě s odborníky) zajistit ochranu před pokácením, umožnit odebrání roubů a jejich přenos do specializovaných zahrad.

7.4 Ochrana biotopů chráněných, ohrožených či jinak významných živočichů a péče o ně

Z odhadovaného množství 41 000 druhů živočichů žijících v ČR připadá téměř 99 % na bezobratlé. Žádný bezobratlý živočich (s výjimkou domestikované včely medonosné) není předmětem dlouhodobé péče člověka. Z volně žijících obratlovců pak věnuje člověk dlouhodobě cílenou péči pouze vybraným druhům lovné zvěře a ryb.

U řady dalších druhů živočichů, včetně druhů dlouhodobě považovaných za užitečné, došlo vlivem negativních změn životního prostředí za posledních cca 50 let k výraznému úbytku (většinou bez možnosti ovlivnění lesnickou činností).

7.4.1 Ochrana bezobratlých

Ochrana bezobratlých obecně spočívá v zachování, případně vhodném zvýšení pestrosti biotopů i pestrosti jejich vnitřní struktury. Mezi vhodná opatření náleží:

- ◆ využívat v maximální míře biologické ochrany lesa, která zároveň vede k podpoře a zvyšování biodiverzity (ochrana a podpora mravenců apod.);
- ◆ v případě nutnosti chemické ochrany lesa – volit nejvíce selektivní preparát, optimální načasování zásahu atd. (s maximálním ohledem na přítomnost necílových druhů na stanovišti);
- ◆ chránit před těžbou a na vhodných místech doplňovat domácí medonosné a plodonosné dřeviny včetně keřů;
- ◆ účelově zachovávat určitý podíl přípravných (pionýrských) a vtroušených dřevin na vhodných místech k přirozenému dožití;
- ◆ vytypovat vhodná místa (např. staré lomy, hliníky a písňiky J, JV, JZ expozice) a spolupracovat při vytváření nových (umělých) podmínek k podpoře hnízdění opylovačů (samotářských druhů včel a čmeláků).

7.4.2 Ochrana druhů vázaných na vodní biotopy

Opatření:

- ◆ zachovat existenci, vodní režim a nenarušit vlastní činností chemismus vodních toků a nádrží;
- ◆ přizpůsobit manipulaci s vodní hladinou retenčních nádrží výskytu vybraných druhů (např. raků, škeblí);

při úpravách na tocích LČR zajišťovat:

- ◆ vhodná opatření k zachování biologické kontinuity toku;
- ◆ budování vhodných umělých úkrytů (příčných výhonů, hrázek aj.);
- ◆ v případě potřeby zajistit odborný záchranný přenos ohrožených druhů.

7.4.3 Zachování a podpora obojživelníků a plazů

Pro zachování a podporu obojživelníků a plazů dojde k:

- ◆ respektování a chránění hromadných zimovišť (např. prameništ, krasových dutin, starých štol) a trdlišť (tůní, jezírek, slepých ramen apod.) před poškozením či zničením;
- ◆ umožňování oprávněným osobám budovat na vhodných místech umělá líníště a úkryty vybraných druhů.

7.4.4 Podpora a ochrana ptactva

Ochrana a podpora ptáků, zejména hmyzožravých pěvců, dravců a sov, je již tradiční oblastí zájmu lesníků. Jejich význam v lesích, zejména z hlediska jejich biologické ochrany, je dlouhodobě znám a uznáván.

Akutní nedostatek starých doupných stromů s dutinami, které vytesali šplhavci, zejména datlové, má za následek pokles stavu ptáků – dutinových hnízdičů. Vyvěšování hnízdních budek může v takových porostech posílit populace běžných hmyzožravých druhů důležitých pro biologickou ochranu dřevin před fytofágním hmyzem. Navzdory všem snahám kompenzovat úbytek hnízdních příležitostí vyvěšováním ptačích budek se očekávaná biologická rovnováha nedostavuje ani s vysokým počtem budek tam, kde bychom ji nejvíce potřebovali, tedy v jehličnatých monokulturách, ale osazení je podstatně vyšší právě ve smíšených nebo listnatých porostech.

Výzkumy dokazují, že význam odumřelých stromů pro druhovou rozmanitost ptactva se běžně přeceňuje. Pro množství jedinců je důležitější členitá porostní struktura s výskytem „světelných šachet“, pomístně oteplujících porostní nitro. Polovina dutin je totiž vytesána datly ve zdravém dřevě.

Mezi vhodná opatření pro podporu ptactva náleží zejména:

- ◆ dbát na členitou porostní strukturu s výskytem drobných „světelných šachet“;
- ◆ ponechávat v porostech dostatečné množství živých i odumřelých doupných stromů;
- ◆ zajišťovat výrobu a vyvěšování budek pro pěvce, dravce, sovy případně jiné druhy, jejich kontrolu, čištění a údržbu;
- ◆ v místech výskytu mimořádně vzácných druhů zajistit omezení práce v lese v době jejich hnízdění.

Při četnosti do 10 ks budek pro pěvce na 1 ha lesa nedochází k vytlačování druhů hnízdičích mimo dutiny – např. pěnic, proto bude tento počet považován za maximální.

Výrobu ptačích budek začaly LČR zajišťovat ve své režii v SZ Týniště. Při vyvěšování a údržbě se jeví velký prostor pro spolupráci například s organizacemi ČSOP.

7.4.5 Podpora ostatních živočichů

Další významnou skupinou hmyzožravých živočichů, dnes však jednou z nejohroženějších v celé Evropě, jsou **netopýři**. Kroky k jejich praktické ochraně:

- ◆ spolupracovat s odborníky při inventarizaci zimovišť (jeskyní, starých štol, případně sklepních či půdních prostor různých objektů) a jejich kategorizaci z hlediska možných střetů zájmů;
- ◆ u bezstřetových lokalit (starých důlních děl ve vydobyté hornině) zajistit znemožnění přístupu pro nezcizelé návštěvníky.

Při údržbách, opravách a rekonstrukcích budov předem provést prohlídku i z hlediska výskytu ohrožených synantropních druhů živočichů (sov pánových, netopýřů apod.). Při zjištění výskytu předpokládané zásahy konzultovat s příslušným odborníkem (z muzea, AOPK, ornitologické společnosti) s ohledem na přítomné druhy. Opravy provádět v nejvhodnějším doporučeném období. Podle možností zachovat podmínky pro výskyt těchto druhů, nebo zajistit jejich záchranný přenos.

7.5 Ochrana zvláštních biotopů a péče o ně

Zvláštními biotopy z hlediska přírodních podmínek rozumíme:

♦ **v podmínkách příliš mokrých** pro existenci lesa např.: porostliny křovitých vrb a společenstva rákosin a vysokých ostríc, společenstva prameništ, často nemapovaná pro nepatrnou rozlohu; společenstva vrchovišť, keříčkových lad a rašelinišť;

♦ **v podmínkách příliš suchých** např. teplomilná „stepní“ bylinná společenstva, lemová „lesostepní“ společenstva polanek a „pleší“, mapovaná jako součást různých teplomilných doubrav; pionýrská bylinná společenstva primitivních půd písčín a skal, mapovaná jako součást bezlesí, borů a zakrslých doubrav z kategorie lesů půdoochranných;

♦ **v podmínkách příliš chladných** (na subalpinské hranici lesa v horských lesích ochranných) acidofilní společenstva nehnojených krátkostébelných luk, pastvin, vřesovišť a odumřelých rašelinišť; horské, až alpské vysokostébelné nivy a trávníky.

Opatření:

♦ **vyčlenění nelesních společenstev na lesní půdě, na maloplošných biotopech krajně nepříznivých pro růst zapojeného lesa** (např. mokřady, drobné vodní plochy, rašeliniště, pobřeží vodních ploch a toků, skály, sutě) **z lesních pozemků do jiných pozemků ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) zákona o lesích.**

Donedávna opakované pokusy o zalesnění těchto plošek nepřinesly mnoho pozitivního z hlediska lesního hospodářství. Naopak, v případě úspěchu, způsobily velké škody biologické rozmanitosti. Plošky zvláštních biotopů nezalesňujeme bez ohledu na to, zda se jedná o zvláště chráněné území či nikoli. Dále je zde důležité vyloučení, nebo alespoň výrazné omezení pálení klestu či jiné biomasy.

Výskyt některých druhů organismů je vázán i na sekundární biotopy vzniklé v důsledku takových lidských aktivit, které jsou obecně považovány za spíše nežádoucí (např. hnízdiště břehulí v obnažených stěnách pískoven, výskyt rosnatky na oligotrofních písčích v pískovnách, drobné vodní plochy v lomech jako útočiště obojživelníků). Hlavním opatřením je zachovat vybrané sekundární biotopy s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů (např. mokřady vzniklé v důsledku poddolování, některé lomy, písňiky) či jejich části. Po úpravě legislativy nebo udělení výjimky orgánu státní správy lesů neprovádět jejich rekultivaci a umělé zalesnění.

Mezi speciální opatření na ploše zvláštních biotopů realizovaných správcem lesa náleží:

- ♦ zachování či obnova sukcesních stadií společenstev (např. obnova volné vodní hladiny na části rašeliniště);
- ♦ zachování či obnova ochranných významných historických forem obhospodařování, např. pařezin či středních lesů na sesuvných územích, hlavatých vrb na hrázích rybníků, smluvní kosení rašeliništních a slatinných luk;
- ♦ vyřezávání nežádoucích náletových dřevin a jiná opatření k podpoře vybraných druhů organismů.

Specifickým případem vyžadujícím zvláštní péči jsou lužní lesy v inundačních územích, tvořící dnes cca 4 % výměry lesů v ČR. Jejich existence byla ohrožena výraznými vodohospodářskými úpravami toků, v jejichž povodích se nacházejí. Mezi nápravná opatření zčásti realizovaná LČR již od jejich vzniku v lužních lesích v okrese Břeclav (LZ Židlochovice) náleží:

- ♦ opatření pro zachování či obnovu režimu přirozených záplav, případně simulaci záplavami umělými (obnova systémů kanálů a hrázek, hradicích objektů umožňujících řízení průtoků vody, její zadržování a vypouštění), stanovení manipulačního řádu;
- ♦ zabezpečení zachování, čištění, obnovy případně vytváření nových vodních biotopů – jezírek, slepých ramen, periodických či trvalých mokřadů;
- ♦ péče o včleněná travní společenstva.

7.6 Cílené ponechávání části odumřelého dřeva v lesích (pro zvyšování populací neškodících saprofytických druhů mikroorganismů, rostlin a živočichů)

Odumřelé dřevo je vedle půdy druhou nejbohatší nikou v lesním ekosystému. Je využíváno jak k vývoji řady druhů zejména bezobratlých saprofytických organismů, tak jako trvalý či dočasný úkryt mnoha druhů dalších. **Největší deficit biodiverzity hospodářských lesů plyne z absence stadia rozpadu a na něj vázaného odumřelého dřeva, zejména hroubí.** V silnějších kmenech se ve srovnání se slabšími dimenzemi udržuje stabilnější teplota a vyrovnaná vlhkost, čímž je umožněn vývoj těch druhů, které jsou citlivé na výkyvy těchto faktorů. Pro asi 350 známých druhů hmyzu, řadu druhů měkkýšů atd. je přítomnost mrtvé dřevní hmoty v lese otázkou jejich existence.

Opatření:

- ♦ cíleně ponechávat přiměřený podíl stromů přirozenému odumírání a rozpadu při dodržování principů ochrany lesa;
- ♦ cíleně ponechávat samovolnému vývoji ostrůvky (fragmenty) přestárlého lesa na vhodných místech ve zvláště chráněných územích a na plochách zvláštních biotopů v rozloze, která bude dohodnuta mezi správcem lesa a orgánem ochrany přírody;
- ♦ na vhodných místech ponechávat část vyřezané biomasy včetně silnější hmoty k vývoji neškodících druhů hmyzu, obojživelníků, plazů atd.

7.7 Péče o přírodu blízke lesní okraje

Významnou roli z hlediska biodiverzity a struktury krajiny hrají přechodová pásma mezi různými společenstvy, např. mezi lesem a loukou, kde

se vyskytuje větší počet ekologických nik než v přilehlých společenstvech. **Proto je zde obvykle vyšší druhová pestrost i populační hustota většiny druhů.** Zvláště zřetelné je to např. u pěvců. Lesním okrajem rozumíme více než porostní plášť.

Opatření:

- ♦ při všech hospodářských činnostech v lese včetně obnovy porostů v maximální míře zachovávat stávající porostní plášť a veškeré neškodící keře v lesních okrajích;
- ♦ při obnově porostů ponechávat lesní okraje autochtonních dřevin, zejména listnáčů, včetně dochovaného podrostu keřů;
- ♦ na vhodných místech doplňovat chybějící druhy dřevin včetně keřů místní provenience.

7.8 Potlačování nežádoucích druhů invazních nepůvodních rostlin

V posledních desetiletích dochází v České republice i v celé Evropě k nežádoucímu šíření některých druhů nepůvodních rostlin. Ve vztahu k lesům mají dnes největší význam **bolševník velkolepý** (*Heracleum mantegazzianum*), **křídlatky** (*Reynoutria* sp.), **netýkavka malokvětá a žláznatá** (*Impatiens parviflora*, *I. glandulosa*), **slunečnice topinambur** (*Helianthemum tuberosum*), **celíky** (*Solidago canadensis*, *S. gigantea*) a další.

Většina těchto druhů je vázána na údolní nivy vodních toků. Zde mají k dispozici nadbytek živin v důsledku znečištění vod a pravidelných či občasných záplav. Ty navíc významně přispívají k jejich dalšímu šíření. Tyto druhy tvoří často souvislé porosty, v nichž nejsou schopny přežít další byliny ani semenáčky či sazenice dřevin. Omezují přístupnost postižených území, mohou vést ke zvýšené erozi břehů v zimním období, ohrozit zdraví osob při náhodném kontaktu (bolševník) atd. Kromě netýkavky malokvěté, doprovázející smrkové monokultury, se další druhy mimo údolní nivy významně přirozeně nešíří. V případě tohoto druhu se může jako dlouhodobě účinná projevit postupná přeměna smrkových monokultur na smíšené lesy. Nejefektivnějším způsobem potlačování výskytu ostatních invazních rostlin je použití vhodného herbicidu. Úplné potlačení je obvykle díky zásobě semen či přežívajících oddenků v půdě záležitostí dlouhodobější.

Opatření:

- ♦ zajistit zmapování výskytu invazních druhů, především bolševníku a křídlatek na pozemcích ve správě LČR;
- ♦ vyhodnotit naléhavost zásahu a předpokládanou úspěšnost;
- ♦ zajistit realizaci opatření podle ověřené metodiky (přednostně v místech s počátečním výskytem, podél toků odshora dolů, za předpokladu spolupráce všech majitelů a správců dotčených okolních pozemků).

8. Produkční funkce

Produkční funkce lesů ve smyslu veřejného zájmu je dána především tvorbou dřeva jako ekologicky obnovitelného zdroje suroviny pro příští generace. Vývoj v posledním století spěje tak rychle dopředu, že je obtížné u dnes zakládaných porostů předvídat spotřebu v dlouhodobém horizontu. Je velice pravděpodobné, že v budoucnosti se může stát důležitou nejen kvalita produkce dřevní hmoty, ale i produkce co největšího množství biomasy (jako případného zdroje energie).

Z hlediska obohacení biologické rozmanitosti našich lesů není pochyb o tom, že i příměsí nepůvodních, ale podle typologických podkladů stanovišti přiměřených dřevin mohou být nejen prostředkem ke zvyšování produkce, ale stejnou měrou i příspěvkem právě ke zvýšení této biologické rozmanitosti. Kategorický požadavek na návrat k „přírodné“ skladbě dřevin je oprávněný jen v národních parcích, v 1. zónách CHKO a maloplošných chráněných územích.

Mimo samostatné body péče o les, uvedené v tomto programu, lze z „Programu trvale udržitelného hospodaření v lesích“ zdůraznit tyto zásady hospodaření:

- ◆ přednost má přirozená obnova lesů;
- ◆ při umělé obnově budou upřednostňovány domácí dřeviny a místní provenience;
- ◆ při výchově bude upuštěno od schematických zásahů a bude respektováno přirozeně nepravidelné rozmístění stromů v porostu;
- ◆ výchova a obnova bude prováděna tak, aby nebyly poškozovány lesní ekosystémy;
- ◆ poškozené lesní ekosystémy budou uváděny do původního stavu.

Do produkční funkce patří i veškerá produkce lesních plodů, semen či různých metabolitů (např. pryskyřic) lesních dřevin, léčivých rostlin či zvěřiny jako produktu myslivosti. Rovněž o všechny tyto vedlejší produkty je třeba pečovat tak, aby byly odebírány z lesa pouze v množství, které skýtá předpoklad jejich trvalé existence a reprodukce.

8.1 Produkce dřeva

Z pohledu veřejného zájmu je třeba přednostně pečovat o produkci dřeva i v oblastech, kde v minulosti byla významná, kde pro ni byly podmínky a kde je dnes nějakým způsobem výrazně ohrožena. Toto je problémem zejména imisně postižených oblastí, kde je velice ztížená obnova původních lesních dřevin na místech zničených porostů.

Přeměny porostů v dlouhodobě imisně postižených oblastech jsou de facto obdobou sanace starých ekologických zátěží, celoplošně rozmístěných. Stupeň degradace a její vratnosti či nevratnosti závisí mimo jiné na pufrovací schopnosti půdy, intenzitě vymývání vodou, druhové skladbě porostů atd. Dlouhodobá depozice znečišťujících látek z ovzduší vedla mimo jiné ke kumulaci toxických těžkých kovů a vyplavování bazických prvků.

V imisních oblastech je proto potřeba zejména:

- ◆ dokončit obnovu porostů náhradních dřevin v místech zničených porostů exponovaných oblastí s využitím širokého spektra dřevin;
- ◆ provádět postupnou přeměnu porostů náhradních dřevin na porosty s cílovou skladbou dřevin, více vyhovující daným přírodním podmínkám (tak jak bude ustupovat antropenní zátěž těchto oblastí);
- ◆ vychovávat porosty tak, aby touto výchovou směřovaly k budoucí cílové skladbě;
- ◆ sledovat vývoj porostů a jejich zdravotní stav, který se nečekaně na imisně poškozených půdách zhoršuje;
- ◆ provádět hnojení poškozených porostů a vápnění v místech, kde lesní porosty signalizují nedostatek prvků a kde to současně prokáží půdní rozbory.

Pro tyto činnosti budou LČR maximálně využívat fondů příhraniční spolupráce ze zemí EU. Za tímto účelem byla u LČR zřízena samostatná Agentura fondu obnovy lesa, která bude sloužit kromě LČR i jiným vlastníkům lesů v umožňování přístupu k zahraničním fondům pomoci příhraničním oblastem.

Program trvale udržitelného hospodaření LČR předpokládá diferencovaný přístup k hospodaření v různých stanovištních podmínkách, míru vkladů odpovídající těmto stanovištím a funkcím, které na nich les zajišťuje.

8.2 Ostatní produkty

Les poskytuje i další produkty, které jeho stanoviště umožňují. Aby tyto užitky mohly být poskytovány trvale, musí být pečováno o jejich rovnoměrné využívání a nezdevastování těchto zdrojů nadměrným odběrem nebo ničením. Je problematické zajišťování jejich ochrany legislativní cestou. Více v této oblasti pomůže osvěta a uvědomování občanů o možnostech nebezpečí trvalého zdevastování těchto zdrojů.

9 Myslivost

Státní lesnická politika formuluje ve svých dlouhodobých zásadách teze, které nelze naplnit bez odpovědného hospodaření s populacemi spárkaté zvěře. K těmto tezím patří především „Obnovit a udržet stabilní lesní ekosystémy“ a „Zvýšit druhovou diverzitu lesních dřevin a přiblížit se přirozené skladbě lesů“. V krátkodobých prostředcích dále státní lesnická politika formuluje cíl „Výrazně omezit škody působené na lese spárkatou zvěří dosažením únosných stavů a jejich trvalým dodržováním“.

Souběžně však stát v zákoně o myslivosti deklaruje zájem na zachování veškerých druhů zvěře v přírodě a ve státní lesnické politice požaduje „Zachovat genofond vzácných a ohrožených druhů zvěře, včetně jejich biotopů“.

Myslivost, základní činnost ovlivňující hospodaření s populacemi zvěře, se u LČR podřizuje základní orientaci podniku na přírodě blízké hospodaření. Za odpovídající ve vztahu k lesu považují LČR takové stavy zvěře, při kterých je současně umožněno odrůstání listnatých dřevin a jedle jak z přirozené, tak i umělé obnovy bez ochrany proti zvěři. LČR naopak usilují o druhově, věkově a prostorově pestrý les, který umožňuje chovat zvěř bez nebezpečí výrazných škod na porostech.

Veřejný zájem v této oblasti je tedy možné formulovat do následujících okruhů:

- ◆ pěstování lesa a chov zvěře ve vzájemném souladu a vyváženosti;
- ◆ podpora zachování genofonu vzácných a ohrožených druhů zvěře, ale i volně žijících živočichů;
- ◆ umožnění výkonu práva myslivosti myslivecké veřejnosti v samostatných honitbách;
- ◆ umožnění seznámení laické veřejnosti se způsoby chovu zvěře, tradicemi a současností českého obornictví a bažantnictví.

Pro naplnění uvedených cílů veřejného zájmu budou LČR nadále dbát o:

- ◆ vytváření stabilního, kvalitního, druhově, prostorově a věkově skupinově smíšeného lesa, čemuž musí odpovídat i stavy veškeré zvěře, především spárkaté; v této souvislosti se budou LČR aktivně podílet na rajonizaci chovů spárkaté zvěře, jejím neustálém zpřesňování a prosazování do myslivecké praxe; pro monitorování vztahu mezi lesem a zvěří v širších oblastech zvýší množství přímo ovlivňovaných honiteb při snížení výměry honební plochy;
- ◆ podporu vzácných a ohrožených druhů zvěře vázaných svými životními potřebami především na lesní a vodní prostředí; LČR se budou podílet na záchraně a podpoře po-

pulací tetřeva hlušce, tetřívka obecného, jeřábka lesního, sov, rýsa ostrovida, vlka evropského, medvěda brtníka, vydry říční a dalších; ze vzácných druhů zvěře bude v oborních chovech zajištěn a dále zlepšován genofond bílé jelení zvěře a kozy bezoárové; v rámci LČR bude založen třetí chov bílé jelení zvěře;

- ◆ využití myslivecké veřejnosti při výkonu práva myslivosti v pronajatých honitbách; k uspokojení potřeb myslivecké veřejnosti v budoucnu zvýší LČR množství honiteb potenciálně určených k pronájmu jak fyzickým, tak právnickým osobám;
- ◆ seznámení laické veřejnosti s původními i nepůvodními druhy zvěře, chovanými v našich honitbách a oborách s možnostmi jejich pozorování; v této souvislosti bude provedena kategorizace vhodnosti obor pro zpřístupnění odborné i laické veřejnosti; bude provedena klasifikace honiteb a v nich vhodných míst k pozorování zvěře; bude zpracován vzorový návštěvní řád pro jednotlivé typy obor a typové projekty zařízení pro pozorování zvěře.

10. Osvěta veřejnosti

Obecné povědomí občanů o stavu lesů, o současné diferenciaci vlastnických vztahů k lesu a o úrovni hospodaření v lesích je nedostatečné. Přesvědčují nás o tom výsledky sociologických průzkumů Silva Regina (1995), INRA, LF Praha (1997), anketa TV PULS 1997 a zprávy v médiích. Novináři ne vždy využívají informace, které jim poskytujeme. Objektivně zde působí i fakt, že ekonomickými veličinami měřitelný přínos lesního hospodářství vyšší zájem nevzbuzuje. Jeho význam je však podstatně větší.

Občané požadují volný vstup do lesa a chtějí sbírat lesní plody. Chtějí, aby les byl „v pořádku“ podle jejich představ, aby jim umožňoval příjemný pobyt a rekreaci. Chtějí být upozorňováni na nebezpečí hrozící od klíšťat, vzteklych lišek, vlků apod. Očekávají na Vánoce i vánoční stromek z lesa. Povědomí o plantážích vánočních stromků zatím není rozšířené.

Proto je nutné veřejnost vhodně informovat o službách, které poskytují LČR ve veřejném zájmu tím, že obhospodařují lesy tak, aby přinášely pro občany potřebné a požadované užítky, byť je nelze finančně vyjádřit.

Reklamní (správněji osvětové) kampaně LČR se tedy v posledních dvou letech v rovině lesnické osvěty zaměřily na to, aby občanům zprostředkovaly informace o tom, jaký význam má les jako příjemné a krásné relaxační prostředí. Dále přinesly fakta o tom, že lesy obhospodařované LČR (s výjimkou imisně poškozených oblastí) nejsou v žádném katastrofálním stavu a nejsou přetěžovány, jak se někdy objevuje v médiích. Byly šířeny informace i o tom, že dřevo je ekologicky obnovitelný zdroj a že je žádoucí ho v ČR více využívat.

Kampaň byla prováděna televizními spoty, televizními besedami, inzeráty v časopisech a denním tisku a dále spoty v rozhlasovém vysílání.

Pro další roky bude zachován podobný rozsah kampaně a bude zaměřen na to, jak LČR plní ve veřejném zájmu mimoprodukční funkce lesa. V dalších letech budou rovněž prezentovány jednotlivé funkce podle priorit, které jim budou tímto programem veřejného zájmu přisouzeny.

10.1 Demonstrační objekty

Demonstrační objekty jsou ukázkovými objekty lesnického hospodaření a plní spíše vzdělávací roli. Budou využívány především k odborným exkurzím pro skupiny s lesnickým nebo přírodovědným zaměřením.

V minulých letech bylo zřízeno sedm demonstračních objektů I. stupně a byly k nim vydány informační materiály. Materiály obsahují jak popisné údaje o historii těchto objektů, tak o jejich současném stavu včetně krátkého resumé v angličtině. Součástí je i popis exkurzní trasy včetně mapových materiálů. V roce 1999 a 2000 bude postupně zpracována série objektů II. stupně. V dalších letech bude systém ukončen demonstračními objekty III. stupně u těch jednotek, kde nebyly zřízeny demonstrační objekty I. nebo II. stupně. Součástí těchto objektů budou i reprezentativní porosty pro určité skupiny lesních typů (viz 7.1).

I. kategorie – dlouhodobé příkladné obhospodařování lesů v majetku státu;

II. kategorie – příklady naplňování koncepce trvale udržitelného hospodaření LČR od zřízení podniku;

III. kategorie – ukázkové trasy hospodaření na LS a LZ, kde neexistují objekty typu I. a II.

10.2 Vzdělávací a osvětová činnost

Vedle mediálních akcí bude zajišťování cílů veřejného zájmu podnikem LČR prezentováno v několika formách:

10.2.1 Základní informace o podniku

Opatření:

- ♦ vytištění nové organizační mapy LČR;
- ♦ představení základních organizačních jednotek v rámci jednotlivých oblastních inspektorátů, a to na plnobarevném tisku vhodného rozměru;
- ♦ vybudování informačního systému v obcích a městech, který přivede občana k objektu LČR (jednotně řešené směrové tabule, jednotné označení budov organizačních jednotek až po revír, polesí a lesní okrsek), základní informativní skládačka, výtahy z výročních zpráv, Lesu zdar atd.;

- ♦ zřízení informačních tabulí na vstupech do lesních částí s vysokou návštěvností (přivítání návštěvníka v lesích ve správě LČR, upozornění na zajímavá místa, která může navštívit, připomínka šetrného chování v lese).

10.2.2 Orientace příspěvků v novinách a časopisech na informování o vztahu LČR k veřejnému zájmu

Důraz klást zejména na:

- ◆ ekologické rubriky celostátních deníků;
- ◆ odborné přírodovědné časopisy;
- ◆ ekologická periodika;
- ◆ komunikaci s médii (rozpracovat pro organizační jednotky doporučení pro práci s médii).

Založit projekt představení LČR v televizi. Prezentovat jako státní podnik realizující významné aktivity ve veřejném zájmu (pokračování projektu Lesy pro třetí tisíciletí). Využít přelomu tisíciletí – roku 2000 – v názvu tohoto projektu.

10.2.3 Vydát reprezentační publikaci o LČR, v níž bude akcentován význam práce podniku v oblasti veřejného zájmu

10.3 Práce s mládeží

Práce s mládeží je u LČR zpracována v samostatném materiálu **Návrh koncepce působení na děti a mládež**, který byl schválen vedením podniku a na organizační jednotky podniku bude rozšířen metodickým pokynem. Je založen na spolupráci LČR se sítí středisek ekologické výchovy. Přínosem LČR do programu ekologické výchovy budou metodické listy, v nichž bude prostor i na prezentaci aktivit LČR prováděných ve veřejném zájmu. Tato spolupráce již modelově probíhá se střediskem ekologické výchovy Chaloupky a podobným způsobem budou rozšiřovány aktivity s dalšími vybranými středisky.

Práce s mládeží bude tedy zaměřena zejména na:

- ◆ zahájení spolupráce s vybranými středisky ekologické výchovy;
- ◆ zpracování metodických listů s organizací Tereza;
- ◆ proškolení personálu LČR pro práci s mládeží;
- ◆ podporu vlastních aktivit organizačních jednotek LČR v této oblasti;
- ◆ spolupráci se školami.

10.4 Spolupráce s Českým svazem ochránců přírody (ČSOP)

Dne 15. ledna 1999 podepsaly LČR Dohodu o spolupráci s Českým svazem ochránců přírody. Tato dohoda je oficiálním aktem legalizujícím spolupráci, která byla v některých oblastech již uskutečňována a která přispěje ke zlepšení spolupráce v budoucnosti.

Dohoda deklaruje účast LČR na společných projektech a jejich spolufinancování. Na jejím základě budou každoročně před koncem roku odsouhlasovány aktivity ve společných projektech roku následujícího. Aktivity budou vždy souviset s naplňováním tohoto programu.

10.5 Podpora kulturních, sociálních a humanitárních akcí

Podpora kulturních, sociálních a humanitárních akcí se stala u LČR tradicí a je veřejností kladně přijímána. Nadále je vhodné pokračovat v této tradici v mezích, které jsou podniku LČR dány jeho statutem.

Lesy vždy představovaly prostředí, které výrazně ovlivňovalo umělce, zejména hudební skladatele v jejich tvorbě. LČR si jsou vědomy tohoto aspektu a přímého vlivu lesů na inspiraci hudebních skladatelů, proto podpořily svou účastí i některé hudební projekty. V nedávné minulosti se účastnily na vydání již tří kompaktních disků.

LČR jako podnik s celostátní působností spravující státní majetek pocítovaly povinností přímé pomoci občanům i obcím postiženým povodněmi. Opakovaně poskytl nabídku dřeva na obnovu obydlí. Zdarma při výrobě svépomocí a za zvýhodněnou cenu u dřeva vyrobeného. Preferována byla výstavba celodřevěných domků. K této pomoci jsou připraveny i v budoucnosti.

LČR se podílejí i na dalších aktivitách v sociálních oblastech. Jako příklad je možné prezentovat opakující se výpomoci dětským domovům z prostředků, které jsou získány z tombol na každoročních plesech LČR.

10.6 Prezentace LČR na Internetu

Od 1. dubna 1999 jsou LČR zastoupeny a prezentovány na Internetu pomocí vlastních www stránek umístěných na vlastním www serveru. Současně byl uveden do provozu vlastní FTP server. Předpokládá se, že na Internetu uváděné informace o naplňování cílů veřejného zájmu budou volně přístupné uživatelům této sítě.

Předpokládá se zejména umístění informací následujícího charakteru:

- ◆ každoroční výroční zprávy LČR;
- ◆ významné materiály, týkající se veřejnosti (např. právě tento program);
- ◆ adresář jednotek LČR, informace o podniku a jeho struktuře;
- ◆ reakce vedení LČR na články uváděné v tisku, které se dotýkají zájmů LČR;
- ◆ vlastní plány a komentáře.

11. Výzkum a školství

11.1 Spolupráce a podpora projektů veřejného zájmu

V oblasti lesnického výzkumu a zpracovávání expertiz LČR spolupracují s Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště-Strnady, lesnickými fakultami univerzit v Brně a v Praze i s dalšími předními odborníky a institucemi na projektech z oblasti veřejného zájmu. Tyto projekty jsou sice specifikovány především do oblasti lesního hospodářství, mají však i širší rámec a význam pro zajištění veřejných cílů.

LČR financují i záležitosti, které jsou využitelné i ostatními vlastníky lesů. Proto jsou výstupy těchto výzkumů a expertiz přístupné a využitelné jak pro všechny vlastníky lesů, tak pro státní správu. Kromě odborných výzkumných úkolů a projektů je třeba zmínit i výsledky průzkumu veřejného mínění o lesích a lesním hospodářství v ČR, který LČR zadaly a z kterého využívají podnětných odpovědí respondentů pro svou další činnost a naplňování cílů veřejného zájmu.

Z jednotlivých odborných expertiz, výzkumných úkolů a projektů z poslední doby zadaných a financovaných LČR uvádíme zejména:

- ◆ Návrh melioračních opatření ke zlepšení lesních půd a výživy lesních porostů. VÚLHM Výzkumná stanice Opočno, 1995.
- ◆ Pěstování lesa v ekotopech narušených antropogenní činností. VÚLHM Výzkumná stanice Opočno, 1995 – 1997.
- ◆ Přírodě blízké lesní hospodářství. Prof. Ing. Z. Poleno, CSc., Praha 1996.
- ◆ Vyhodnocení dlouhodobé přestavby lesů postižených imisemi – demonstrační objekt Broumov. Prof. Ing. Vladimír Tesař, CSc., 1998.
- ◆ Hodnocení aplikace přípravku Photomag na lesní porosty LS Hanušovice. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno, 1997.
- ◆ Měření koncentrace škodlivin SO₂ a vyhodnocení dat z let 1993 – 1996. Ekotoxa Opava, 1994 – 1999.
- ◆ Stav vybraných lesních porostů v Krušných horách na jaře 1997. VÚLHM a MZLU LF Brno, 1997.
- ◆ Rozbor, hodnocení vývoje a koncepce obhospodařování horských lesů imisní oblasti Krušných hor. Expertní studie. Ing. V. Krečmer, CSc. a kol., NLK. Praha 1997.
- ◆ Poškození porostů břízy. VÚLHM. Strnady 1997.
- ◆ Studium poškození březových porostů v imisní oblasti Krušných hor.
- ◆ Aktuální zdravotní stav porostů břízy a jeho změny pod

vlivem abiotických škodlivých činitelů ve východním Krušnohoří. MZLU LF Brno, 1998.

◆ Rekreační funkce lesů u LČR. Expertní studie. Doc. Ing. Ilja Vyskot, CSc., 1998.

◆ Ochrana rostlin a živočichů u LČR, návrh konkrétních opatření LČR pro zabezpečení funkcí lesů ve veřejném zájmu. Expertní studie. Ing. Igor Míchal, CSc., 1998.

◆ Půdoochranné funkce u LČR, návrh opatření pro zabezpečení půdoochranných funkcí lesa ve veřejném zájmu. Expertní studie. Prof. Ing. J. Herynek, CSc., 1998.

◆ Vodohospodářská funkce lesů (zajištění kvalitní pitné vody, ochrana pramenišť). Expertní studie. Ing. V. Krečmer, CSc., 1998.

◆ Vymezení oblastí chovu vybraných druhů spárkaté zvěře. Expertní studie. Ing. František Havránek, CSc., 1998.

◆ Metodika zpracování LHP s využitím růstových modelů a Modelování základních rozhodnutí na závazná ustanovení LHP s možností volby těžební vyrovnanosti v budoucnosti. Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s. r. o., Jílové u Prahy, 1998.

◆ Návrh úpravy vyhlášky č. 84/1995 Sb. (těžební procento předmjtních těžeb). Ústav pro výzkum lesních ekosystémů s.r.o., Jílové u Prahy, 1998.

◆ Hodnocení aplikace přípravku Photomag na lesní porosty východního Krušnohoří. MZLU LF Brno, 1998.

◆ Hodnocení stavu výživy vybraných lesních porostů a návrhy úpravy výživy v oblasti OI LČR Šumperk. VÚLHM Jíloviště – Strnady, 1998.

◆ Metodika sběru a hodnocení dat v soustavě kontrolních a srovnávacích ploch umožňující objektivní vyhodnocení vlivu zvěře na les. Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s. r. o., Jílové u Prahy, 1998.

◆ Expertiza vyhlášky č. 81/1996 Sb. Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s. r. o., Jílové u Prahy, 1998.

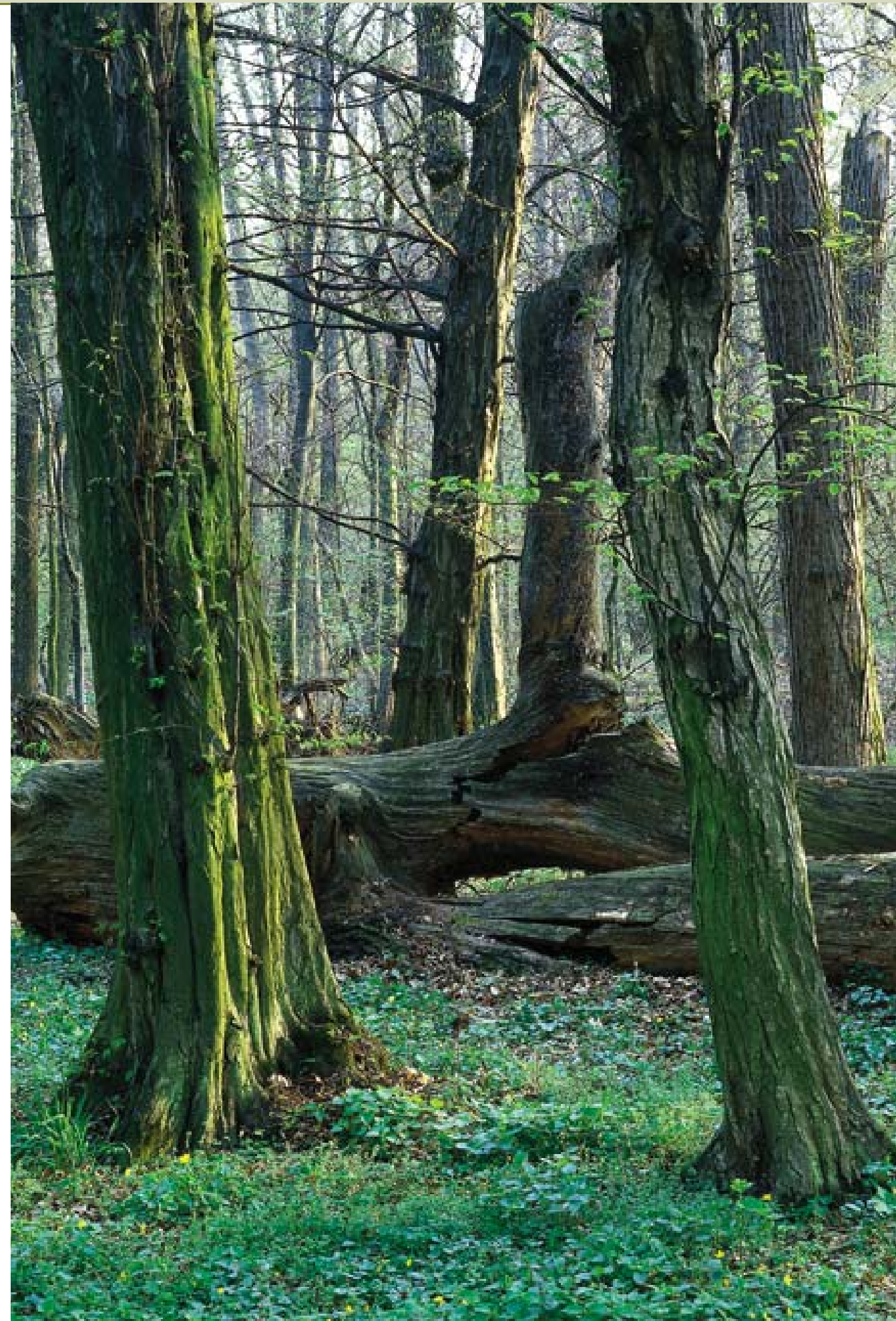
- ◆ Péče a údržba významných historických a technických děl u LČR. Expertní studie pro vymezení kategorizace a lokalizace historických a technických děl, originality řešení, jejich historické a technické hodnoty. Ing. Miroslav Landa, CSc., 1998.
- ◆ Odumírání březových porostů v Krušných horách - zjištění příčinných vazeb, sledování vývoje poškození a návrh opatření VÚLHM Jíloviště – Strnady, 1998.
- ◆ Návrh metodiky komplexního lesnického auditu a jeho praktické aplikace. MZLU LF Brno, 1998.
- ◆ Vliv dřevin a porostních typů na stav humusu, úroveň půdní biologické činnosti v mladých porostech. VÚLHM Jíloviště – Strnady, 1998.
- ◆ Vytvoření digitálních dat nových LHP pro uživatele - zpětná digitalizace (1995-1998).
- ◆ Vytvořit pro objednatele aplikaci k prohlížení a správě podrobných informací LHP. PDS, s. r. o. Brno, 1998.
- ◆ Diferenciální renta v lesním hospodářství. Foresta SG. Velké Karlovice, 1998.
- ◆ Směrnice pro zpracování kalamit, výchovy a obnovy poškozených porostů v oblasti LČR. Ing. Ivo Vicena, CSc., 1998.
- ◆ Vytvoření postupu umožňujícího sortimentaci porostní zásoby nastojato. Zjišťování aktuálního stavu porostu. Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s. r. o., Jílové u Prahy, 1998.
- ◆ Vytvoření metodiky pro ověření správnosti a aktualizace sortimentačních tabulek pro dřeviny SM a BK u LS Bučovice, Nové Město na Moravě a Jeseník. RNDr. Ing. Jan Zach, CSc., 1998.
- ◆ Systém zadávání, přebírání a financování prací ve výrobních fázích kultury k přezimování a zajištění kultury. Doc. Ing. Luděk Šišák, CSc., 1998 .
- ◆ Studie o měření a působení horizontální mokré depozice (zejména mlžná a mračná depozice) na lesní porosty. (Informace o závěrech 1. mezinárodní konference Fog and Fog Collection ve Vancouveru.) Ekotoxa Opava, 1998.
- ◆ Vytypování nedostatků učebních osnov a výukových materiálů pro řádné využívání dřeva jako stavebního prvku na fakultách stavebních a architektury. LDF MZLU, Brno 1999.

Celková hodnota výše uvedených úkolů a projektů činí 82 mil. Kč.

11.2 Zpřístupnění výsledků výzkumu financovaných LČR veřejnosti a ostatním vlastníkům lesa

Výsledky výzkumů a projektů veřejného zájmu zmíněných v kapitole 11.1 neslouží jen pro vnitřní potřebu LČR, ale vzhledem k jejich obsahovému zaměření budou sloužit po zpřístupnění a prezentaci široké veřejnosti, ostatním vlastníkům lesa i státní správě.

Podpora výzkumné činnosti směřuje do oblasti dlouhodobých výzkumných úkolů veřejně prospěšných

účinků lesa a působení škodlivých vlivů na les. V této oblasti nelze počítat s ekonomickým přínosem pro zadavatele úkolu, a proto je zde finanční účast LČR společensky významná. Zpřístupnění výsledků podporovaného výzkumu a expertiz financovaných LČR ve veřejném zájmu bude zajištěno zejména:

- ◆ zapracováním výsledků v „Programu zajištění cílů veřejného zájmu u LČR“;
- ◆ zveřejněním seznamu v časopise Lesnická práce;
- ◆ kompletní dokumentace podporovaného výzkumu a expertiz bude k dispozici v knihovně LČR.

11.3 Spolupráce s lesnickými školami, podpora lesnického školství, pomoc při tvorbě učebních programů jednotlivých typů lesnických škol

LČR již od svého vzniku spolupracují a jsou připraveny i nadále velmi aktivně spolupracovat s lesnickým školstvím, protože mají zájem na tom, aby jejich budoucí odborní pracovníci byli velmi dobře profesně připraveni. Při vzájemné spolupráci na tomto úseku je cílem vytvořit předpoklady pro dosažení takové odborné přípravy pracovníků v lesním hospodářství, která umožní řádné obhospodařování lesů i v následujícím tisíciletí, pro které jsou současní studenti na těchto školách připravováni.

Spolupráce LČR s lesnickými školami a podpora lesnického školství je uskutečňována zejména v oblastech:

- ◆ odborné pomoci při tvorbě učebních plánů a studijních programů jednotlivých typů lesnických škol;
- ◆ odborných přednášek specialistů LČR a externí výuky na jednotlivých typech lesnických škol;
- ◆ vedení a podpory lesnických odborných exkurzí, včetně zahraničních, pracovníky LČR;
- ◆ činnosti pracovníků LČR v oborové skupině lesního hospodářství při VÚOŠ Praha, přípravy k vytvoření nové soustavy povolání pro vytvoření tzv. profesních standardů kmenových oborů vzdělání.

Okruh činností LČR ve spolupráci s lesnickými školami:

- ◆ zastoupení v radách škol a vědeckých radách lesnických fakult s cílem ovlivňovat profil absolventů;
- ◆ zadávání výzkumných projektů formou grantu;
- ◆ vypisování návrhů témat diplomových prací, účast pracovníků LČR jako konzultantů a recenzentů diplomových prací;
- ◆ umožnění účasti pedagogických pracovníků lesnických fakult a lesnických škol na odborných akcích LČR;
- ◆ možnost využívání exkurzních a demonstračních objektů LČR pro praktickou výuku;
- ◆ zajišťování provozních praxí pro studenty lesnických škol;
- ◆ účelové poskytování finančních prostředků lesnickým fakultám a školám na podporu vybavenosti a zvýšení odborné úrovně výuky.

12. Speciální projekty

12.1 Spolupráce na mezinárodních projektech

LČR se velmi intenzivně a úspěšně zapojily do programu přeshraniční spolupráce PHARE CBC mezi Českou republikou, Německem, dále i Rakouskem. Program má napomáhat řešení starých ekologických zátěží při přeměně porostů v dlouhodobě imisně zatížených oblastech.

Cílem projektů mezinárodní spolupráce je zlepšení stavu životního prostředí a postupná obnova a revitalizace lesních ekosystémů v příhraničních oblastech, které byly v minulosti výrazně poškozeny civilizačními faktory.

V rámci „velkých projektů“ jsou již schváleny a postupně realizovány projekty obnovy a regenerace lesních porostů Krušné hory 95, Jizerské hory 96, Lužické hory 97 a Krušné hory 97. Podmínkou financování je, že část finančních prostředků těchto projektů (25-60 %) musí být uhrazena z vlastních zdrojů LČR a zbylá část je hrazena z grantu programu PHARE. Tyto významné projekty pomáhají LČR urychlit odstraňování následků ekologické katastrofy v příhraničních oblastech lesů Krušných, Jizerských a Lužických hor.

Významnou aktivitou LČR je dále zřízení **Agentury fondu obnovy lesa** v Teplicích - 1.7.1998. Fond obnovy lesa bude sloužit k realizaci „malých projektů“, omezených limitem 300 tisíc EURO na 1 projekt z prostředků Evropské unie, grantu programu PHARE. **Tento fond je otevřený a přístupný pro všechny vlastníky lesa v příhraničních oblastech (pohraniční území SRN a Rakouska) včetně LČR.** Vrcholným orgánem Fondu je Řídící komise, kde jsou kromě zástupců Evropské komise EU i zástupci Bavorska a Sasko, za účelem podpory společné práce v oblasti lesního hospodářství, pro zlepšení stavu a příznivý vývoj na obou stranách státních hranic. Jejím úkolem je především rozhodovat o přidělení finančních prostředků mezi pět relevantních příhraničních regionů.

S ohledem na mimoprodukční funkce lesa je očekáváno, že tento fond bude použit pro projekty s relativně vysokými pozitivními vlivy na zajištění ochranných a vodohospodářských funkcí.

12.2 Projekt Arboretum

LČR jako největší podnik v lesním hospodářství založí v blízkosti svého sídla Lesní arboretum, naučnou dendrologickou stezku se sbírkou listnatých a jehličnatých dřevin mírného pásma.

12.3 Projekt Mezník

LČR jako správce státního majetku zpracují návrh typu kamenného mezníku, který bude osazován ve významných a veřejnosti přístupných obvodových lomových bodech spravovaného majetku.

Mimo tyto body a uvnitř majetku by byly využívány průmyslové mezníky využívané geodetickými službami. Typický mezník LČR přispěje ke zvýšení a zlepšení povědomí obyvatel o tom, kdo spravuje „jejich“ státní les.

12.4 Program Dřevo pro život

LČR se trvale angažují v propagaci využití dřeva a dřevařských výrobků a zdůrazňují vhodnost tohoto ekologicky obnovitelného zdroje materiálu. V minulosti se věnovaly převážně reklamě. Pro budoucnost je však třeba se více věnovat zejména práci se studenty fakult stavebních a architektury, neboť oni mohou být v nastávajících letech nositeli myšlenky většího využívání dřeva jako ušlechtilého a zajímavého materiálu.

Kromě toho, že se LČR budou podílet na obdobném programu podporovaném zainteresovanými resorty, započaly nyní s aktivitami, které mají důsledně vytypovat oblasti možného zvýšeného využití dřeva a nové druhy materiálů z něj. Provádějí rozbor nedostatečné výuky o dřevu ve výše zmíněných fakultách a hledají způsoby vhodného doplnění studijních materiálů.

Další rozvíjení těchto aktivit však musí získat podporu zainteresovaných resortů a organizací a společného vynakládání prostředků na realizaci programu.

Na závěr

Některé informace najdete ve více kapitolách, i to je náš záměr. Nesmíme totiž zapomínat, že teprve vícekrát opakovaná a dobře vysvětlená skutečnost najde všeobecné porozumění a přijetí. Nedejme se zastrašit naším nízkým procentním podílem z hrubého domácího produktu. Naopak, budme si vědomi toho, že práce lesníků přináší zdraví milionům a poskytuje práci dalším tisícům lidí, a to nejen ve dřevozpracujícím průmyslu. Přinášíme vánoční stromečky do většiny našich rodin, v létě jsou lesy zdrojem klidu, odpočinku a místem sběru lesních plodů pro všechny občany. Většina velkých akcí má jen dočasný charakter a brzy zmizí z paměti. Teprve tisíce různých akcí, malých setkání, letáček, ale i rozhovorů vytvoří ten správný efekt - lidé si nás začnou pamatovat a naši práce si budou vážit.

Úspěch v realizaci přeje autorský kolektiv.

Použitá literatura

- ♦ Celoevropské směrnice pro trvale udržitelné hospodaření v lesích na provozní úrovni, Lisabon, 1998.
- ♦ Culek, M. (ed.) et al.: Biogeografické členění České republiky. ENIGMA. Praha 1996.
- ♦ Dartmoor National Park Plan - Second review. 1991.
- ♦ Havránek, F.: Vzácné a ohrožené druhy zvěře. MZe ČR. Praha 1995.
- ♦ Herynek, J.: Půdoochranné funkce u LČR, návrh opatření pro zabezpečení půdoochranných funkcí lesa ve veřejném zájmu. Expertní studie. Brno 1999.
- ♦ Forest Report by the Federal Government – Federal Ministry of Food, Agriculture and Forestry. Germany.
- ♦ Krečmer, V.: Lesnické služby životnímu prostředí. Eko 9/1998.
- ♦ Krečmer, V.: Zajištění kvalitní pitné vody a ochrana pramenných oblastí. Praha 1998.
- ♦ Lesnický naučný slovník (I, II). MZe. Praha 1994.
- ♦ Landa, M.: Péče a údržba významných historických a technických děl u LČR. Expertní studie. 1998.
- ♦ Löw, J. a kol.: Rukověť projektanta místního ÚSES. Doplněk. Brno 1995.
- ♦ Míchal, I. a kol.: Obnova ekologické stability lesů, Academia, Praha, 1992.
- ♦ Míchal, I. et. Petříček, V.: Péče o chráněná území II. Lesní společenstva. AOPK ČR, rukopis, 1998.
- ♦ Míchal, I.: Ochrana rostlin a živočichů, rukopis (expertní studie), 1998.
- ♦ Novotný, P.: Koncepce zachování a reprodukce genových zdrojů lesních dřevin u LČR. LČR. Hradec Králové 1994.
- ♦ Pecina, P. et. Čepická, A.: Kapesní atlas chráněných a ohrožených živočichů. SPN. Praha 1979, 1987, 1990.
- ♦ Poleno, Z.: Trvale udržitelné obhospodařování lesů. MZe ČR. Praha 1997.
- ♦ Vyskot, I.: Rekreační funkce lesů u LČR – expertní studie. Brno 1998.
- ♦ Stonawski, J.: Základy ekologie. Karolinum. Praha 1992, 1997.
- ♦ Zatloukal, V.: Vzácné a ohrožené druhy lesních dřevin. MZe ČR. Praha 1995.
- ♦ Zezula, J.: Program trvale udržitelného hospodaření v lesích. Výchova a obnova lesa. LČR. Hradec Králové 1997
- ♦ ÚVR ČSOP (red. Lišková Š.): Ochrana živočichů v ČR. MŽP ČR. 1992.
- ♦ Zásady a pravidla územního plánování, VÚVA - Urbanistické pracoviště Brno. Urbion. Bratislava 1981.
- ♦ Základní principy státní lesnické politiky. MZe ČR. Praha 1994.

Autorský kolektiv

Autoři textu:

Ing. František Morávek - vedoucí autorského kolektivu, Ing. Jan Duha, Ing. Ivan Fráňa, Ing. Vladimír Krchov, Ing. Jaromír Sixta, RNDr. Jiří Stonawski, Ing. Libor Šešulka, Ing. Ladislav Šimerda, Ing. Petra Ziegrosserová, Ing. Jaroslav Zezula.

Expertní spolupráce:

Prof. Ing. J. Herynek, CSc., Ing. Vladimír Krečmer, CSc., Ing. Igor Míchal, CSc., Ing. Miroslav Landa, CSc., Doc. Ing. Ilja Vyskot, CSc.

Autoři fotografií:

Luděk Bartoš (48-49), Jiří Bohdal (39), Tomáš Brambůrek (59), Jaroslav Červený (47), Zdeněk Drahokoupil (45), Mírko Hain (4, 8-9, 12-13, 16, 17, 24, 25, 26, 29, 33, 37, 38, 39, 40, 60), Jan Halady (5, 6, 8, 9, 22, 41, 50, 56-57, 61), František Horák (19, 25), Miroslav Chroust (obálka, 7, 20, 30), Miloslav Janda (28-29), Jiří Junek (3, 6-7, 10, 21, 28, 28-29, 30, 31, 31, 32, 32, 32-33, 33, 42, 43, 52, 52, 53, 53, 55), Radek Kordač (36, 44-45, 62), Ladislav Moulis (18-19), Radek Potočný (2-3, 58), Antonín Říha (14, 16-17, 20-21, 34, 36-37), Milan Slavinger (6), Eduard Studnička (8, 46), archiv IFFER (54), archiv LČR (38, 39, 51), archiv redakce Lesnická práce (20-21, 32).